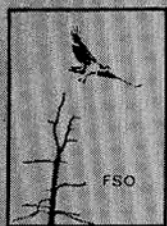

FÅGLAR I SÖRMLAND

Nr 2

1990

Årg 23

Fåglar i Sörmland utges av Föreningen Södermanlands Ornitologer (FSO) och utkommer med två nummer per år.

REDÅKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE

Bert Lindgren, Källstugan, Kila, 610 50 Jönåker. Tel. 0155 - 723 33.

REDAKTION

Bert Lindgren, Viking Olsson, Kent Carlsson.

PRENUMERATION

Avgiften är 70 kr per år och insättes på nedanstående postgiro- eller bankgirokonton. Medlemmar i FSO erhåller tidskriften gratis.

MEDLEMSKAP I FSO

Medlemskap i FSO erhålles genom att 60 kr eller mer insättes på föreningens postgiro- eller bankgirokonton. Familjemedlem 10 kr.

EXPEDITION OCH ADRESSÄNDRINGAR

Sörmlands Ornitologer, c/o Swenzén, Skånegatan 5, 641 36 Katrineholm.
Tel. 0150 - 182 97. Bankgiro: 712-8457. Postgiro: 7 73 78 - 8.

FÖRENINGEN SÖDERMANLANDS ORNITOLOGER

FSO utgör en regionalavdelning av SOF, Sveriges Ornitologiska Förening. FSO är en ideell förening och verkar för vidgad kännedom om och bättre levnadsbetingelser för de sörmländska fåglarna, samt för att sprida intresse för ornitologi till allmänheten. Olika projekt, årlig fågelrapportering, fågelskydd, opinionsbildning m m står på programmet.

STYRELSE FSO 1990

Ordf. Rolf Pettersson, Thulegatan 15 B, 642 00 Flen. Tel 0157 - 119 58.
Vice ordf. Viking Olsson, Nyköping; sekr. Nicke Helldorff, Näshulta; kassör Agne Swenzén, Katrineholm; samt övriga ledamöter Kent Carlsson, Eskilstuna, Bert Lindgren, Kila, och Sven Pettersson, Bettna.

MEDLEMSKAP I SOF

Erhålles genom att 140 kr insättes på postgiro 19 94 99 - 5, Sveriges Ornitologiska Förening. (Ungd.- o. fam.rabatt finnes.)

FÅGELRAPPORT SÖRMLAND 1989

*Leif Karlsson, Per-Eric Betzholtz,
Kent Carlsson, Stefan Clason, Johan Ehrlén*

Här presenteras den årliga fågelrapporten från lokala rapportkommittén i Sörmland. Antalet rapporter och rapportörer är oförändrade sedan 1988.

Denna rapport behandlar fågelobservationer under 1989 från landskapet Södermanland utom Södertörn. Upprop med rapportprecisering var införd i Fåglar i Sörmland 22 (1989):102-105. Upprop gällande 1990 publiceras i detta nummer av tidskriften.

Arter eller raser godkända av SOF:s raritetskommitté (Rk) har markerats med en asterisk efter artnamnet.

De siffror som finns upptagna efter vissa arter anger (1) totalsumman t o m 1988 och (2) 1989 års summa. Totalsumman gäller från 1964 om inget annat anges.

Föregående rapport, som behandlar fågelobservationer från 1988, var införd i Fåglar i Sörmland 22 (1989): 68-101.

Bearbetningen av materialet har delats mellan författarna. För avsnittet smålom – skedand samt mindre hackspett svarar Johan Ehrlén, brunand – sothöna samt strömstare Per-Eric Betzholtz, trana – gök Kent Carlsson, tornuggla – dubbeltrast (förutom mindre hackspett och strömstare) Leif Karlsson och gräshoppsångare – kornsparv Stefan Clason. För samordning av materialet svarar Leif Karlsson.

Lrk tackar samtliga rapportörer för en snabb inrapportering. Dessutom ett tack till Ornitologiska klubben i Eskilstuna och fågelklubben Tärnan i Nyköping för samordningen av rapporteringen från dessa områden.

SMÅLOM *Gavia stellata*

Två inlandsobservationer: Ett ex över Lillsjön, Sköldinge 26/5 och ett ex i Lundsjön, Floda 10/6 (Håkan Lernefalk). Från skärgården rapporter om sammanlagt åtta ex, 28/3 - 23/4 och fyra ex 14/8-20/9 (Lennart Wahlén, Henrik Andersson).

Inlandsobservationer är mycket ovanliga i rapportområdet.

STORLOM *Gavia arctica*

En vinterobservation av ett ex i Hartsö-arkipelagen 5/2 (Lennart Wahlén). Endast två rapporterade häckningar och observationer av ytterligare fyra par under häckningstid (Leif Carlsson, Gösta Nilsson, Olle Philipsson).

Vinterobservationer görs ej årligen i rapportområdet. Häckningar och observationer under häckningstid rapporteras i så liten utsträckning att inga slutsatser kan göras om beståndsutvecklingen.

SMÅDOPPING *Tachybaptus ruficollis*

En lyckad häckning rapporterad från Skiren, Fors, Eskilstuna (Leif Carlsson, Gösta Nilsson m fl). Dessutom finns rapporter från ytterligare sju lokaler: ett par 10-11/4 samt ett ex 29/4, Nasen, Barva (Gösta Nilsson m fl), ett ex Näsnaren, Katrineholm 16-17/6 samt 27/8 (Agne Swenzén, Stig E Löwenhamn, Håkan Lernefalk), ett ex Forssjö viltvatten, Stora Malm 30/4 (Per-Eric Betzholtz), ett ex Pilkrogsviken, Ytterjärna 13/5 (Stefan Clason), ett ex Nabben, Hjälmarens, Lista 11/7 (Per-Gunnar Högman), ett ex Varstasjön, Gillberga 13/8 (Gösta Nilsson) och ett ex Vilsta, Kloster, Eskilstuna 22/9 (Mati Nömm).

Årets observationer som innebär en fortsatt ökning är den högsta noteringen under åttiotalet och kan troligen kopplas till de senaste milda vintrarna.

SKÄGGDOPPING *Podiceps cristatus*

Flera observationer av ett till två ex i Nyköpingstrakten under januari och februari (Snäckviksprojektet, Jukka Väyrynen, Göran Andersson, Jan Gustafsson, Lennart Wahlén).

Antalet vinterobservationer var av normal omfattning trots den extremt milda vintern.

GRÅHAKEDOPPING *Podiceps grisegena*

Tre rapporter under häckningstid: Ett ex Näsnaren, Katrineholm 22/4 samt 17-23/6 (Agne Swenzén, Stig E Löwenhamn), ett ex Ekaviken, Hjälmarens, Lista (Per-Gunnar Högman) och ett ex Fäbodsjön, Julita 29/4 och 18/6 (Håkan Lernefalk). Dessutom rapporteras sträckande eller rastande fåglar från kusten/skärgården: under våren, 1-7/5 sammanlagt fyra ex och från hösten sammanlagt tio ex 23/8-4/11 (Lennart Wahlén, Hartsö-Enskär fågelstation, Snäckviksprojektet, Jan Gustafsson).

När antalet rapporter under häckningstid nu långsamt verkar öka kommer de flesta från landskapets västra del. Under sextioalet förekom häckningar i de östra delarna. Observationer i skärgården under sträcktid är av normal omfattning.

SVARTHAKEDOPPING *Podiceps auritus*

Rapporter om sammanlagt 23 häckningar, par eller ensamma fåglar under häckningstid från tio lokaler.

Årets rapportering är klart under genomsnittet för åttiotalet men ändå en klar förbättring jämfört med de två senaste årens bottennoteringar.

STORSKARV *Phalacrocorax carbo*

Minst 50 par häckade utanför Oxelösund (Roland Ståav genom Johan Ehlén). Dessutom tre observationer i inlandet (Göran Hedlund, Pedro Haglund, Fredrik Ellin, Rune Hårdeman).

Storskarven är nu etablerad som häckfågel även i Sörmland och expansionen verkar fortsätta.

RÖRDROM *Boaurus stellaris*

Rapporter om sammanlagt 42 tutande drommar varav 14 från Söderfjärden (Lars Broberg m fl).

Årets rapporter innebär en fortsatt långsam ökning sedan bottenåret 1985, men är fortfarande betydligt mindre än toppåren 1977 och 1978.

HÄGER *Ardea cinerea*

Kolonier eller enstaka häckningar har rapporterats från åtta lokaler: Virlången, Björkvik, 2 bon, Hallbosjön, Stigtomta, 1+1, Älgön, Yngaren, ca 30, Söderfjärden, Mälaren, 8+1, Kyrkviken, Mälaren, 4, Sävholmen, Mälaren, 8, Bårsten, Ärla, 6, samt Trobbofjärden, Bälunge 2, (Leif Stål, Gunnar Johansson, Lars Broberg, Fredrik Ellin, Tony Haglund, Leif Carlsson, Pedro Haglund, Lennart Wahlén).

Totalt 63 par på åtta lokaler innebär en relativt normal rapportering. Antalet rapporterade hägerhäckningar har varit relativt konstant under åttiotalet trots mycket varierande vint-rar.

VIT STORK *Ciconia ciconia* (13 - 2)

Två ex Kolberga, Stora Malm, 28-29/4 (Agne Swenzén)

Första observationen av vit stork i rapportområdet sedan 1980.

MINDRE SÅNGSVAN

Cygnus columbianus (143 - 6)

Två ex Strandstuviken, Nyköping 3-14/1 (Snäckviksprojektet) och fyra ex Tullgarnsnäs, Hölö 16/4 (Stefan Clason).

Årets observationer var av normal omfattning.

SÅNGSVAN *Cygnus cygnus*

En lyckad häckning: Södra Kärrlången, Mariefred (Gun Wicksell genom Lars Broberg) och en avbruten; Skudern, Malmköping (Jukka Väyrynen) samt observationer från ytterligare åtta lokaler under maj-juni.

Sörmland verkar för närvarande hysa ett litet men relativt stabilt bestånd av häckande sångsvan. Häckningar och observationer under häckningstid har under de senaste åren gjorts på i genomsnitt åtta till nio lokaler.

SÄDGÅS *Anser fabalis*

Maximalt 1050 ex rastande vid Rossvik, Husby-Rekarne 2/3-13/4 (Gösta Nilsson m fl).

Detta är den största sädgåsflock som rapporterats rasta i Sörmland.

SPETSBERGSGÅS

Anser brachyrhynchus (25 - 5)

Ett ex 22-25/3 och två ex 6/4 Rossvik, Husby-Rekarne (Pedro Haglund), ett ex Ökna, Floda 8/3-12/4 (Per-Eric Betzholtz, Göran Andersson) och ett ex Valsta, Sköldinge 12-13/3 (Jukka Väyrynen, Per-Eric Betzholtz).

Fem observerade ex är något över genomsnittet för sjuttio- och åttiotalet. De flesta av observationerna av spetsbergsgås i Sörmland görs i mars-april.

BLÄSGÅS *Anser albifrons*

Fyra ex Kolsta hatt, Vallby 28-29/1 (Eva-Lena och Bo Hernod), tre ex Merlänna, Länna 4-6/2 (Björn Carlsson, Göran Andersson, Per-Eric Betzholtz, Jukka Väyrynen), fem ex Strandstuviken, Nyköping 5/2 (Lennart Wahlén), fem ex Tullgarnsnäs, Hölö 19/3 (Jan Gustafsson), två ex 2/4 samt ett ex 20/8 och 24/9 Stensjön, Stora Malm (Håkan Lernefalk, Göran Andersson) och ett ex Strandstuviken, Nyköping 25-28/5 (Snäckviksprojektet).

Tjugotvå observerade blåsgäss är klart över genomsnittet. Anmärkningsvärt många exemplar sågs i januari-mars, förmodligen beroende på den milda vintern/tidiga våren.

GRÅGÅS *Anser anser*

Trettionio häckningar på nio lokaler rapporterade. Under hösten sågs större flockar på flera lokaler: 2800 ex i Mörkö-Tullgarnsområdet 21/8 (Stefan Clason), 595 ex Söderfjärden,

Mälaren 4/9 (Lars Broberg), 300 ex Stensjön, Stora Malm 9/9, 200 ex Kyrksjön, Floda (Sven-Eric Swanqvist), 200 ex Tandlaviken, Husby-Rekarne (Gösta Nilsson, Björn Fors, Pedro Haglund) samt 128 ex Årby, Husby-Rekarne 22/7 (Gösta Nilsson).

Häckningar rapporteras i relativt låg omfattning men höstflockarna växer vilket antyder fortsatt expansion i rapportområdet.

GRÅGÅS X KANADAGÅS

Anser anser x *Branta canadensis*

Ett ex Stensjön, Stora Malm 24/9 (Göran Andersson).

STRIPGÅS *Anser indicus*

Ett ex i Nyköpingsområdet 9/6-18/8 (Jan O Karlsson m fl) samt ett ex Hallbosjön, Stigtomta 17/9 (Anders Tengholm).

Sjätte och sjunde observationen i rapportområdet under åttiotalet.

SNÖGÅS *Anser caerulescens*

Inga rapporter för första gången på tolv år.

VITKINDAD GÅS *Branta leucopsis*

Sex häckningar rapporterade från Horn, Nyköping (Jan O Karlsson, Lennart Wahlén) samt ytterligare ett fyrtiotal observationer av 1-30 rastande fåglar 30/3-21/9.

Expansionen i Sörmland fortsätter.

PRUTGÅS *Branta bernicla*

Ett till två ex Strandstuviken, Nyköping 25/5-5/6 (Snäckviksprojektet, Lennart Wahlén). Under oktober rapporterad från Enskär, Bälinge med sammanlagt 200 rastande eller sträckande ex (Hartsö-Enskär fågelstation).

Mandarinandhonan i Stadsparken
FOTO: TERO NIEMI

Årets observationer följer det tidigare mönstret med maj-juni observationer vid kusten och september-oktober observationer längre ut i skärgården.

GRAVAND *Tadorna tadorna*

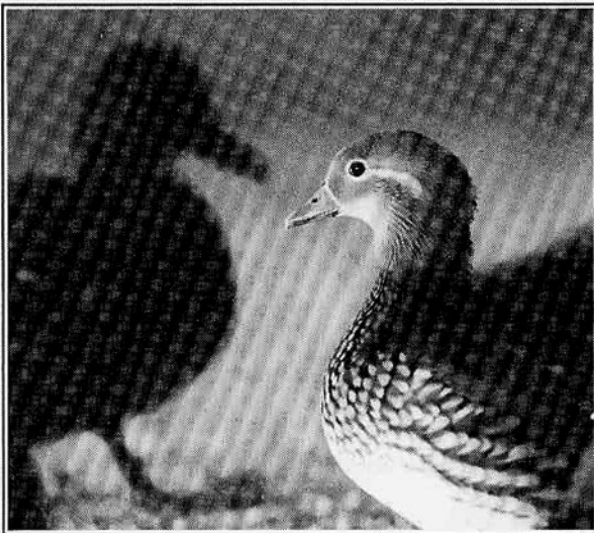
Häckningar rapporterade från Hartsöarkipelagen, 3 (Lennart Wahlén), Strandstuviken, Nyköping, 1 (Snäckviksprojektet), Tullgarnsnäs, Hölö 1 (Magnus Brandell m fl)). Dessutom rapporterad från ytterligare fem lokaler med par under maj-juni (Daniel Bengtsson, Jan O Karlsson, Mats Blomstedt, Stefan Clason, Hasse Andersson, Magnus Brandell, Johan Ehrlén).

Sammanlagt fem konstaterade häckningar och ytterligare fem par under häckningstid motsvarar genomsnittet för åttiotalet. Årets tre häckningslokaler utgör gravandens säkraste under åttiotalet.

MANDARINAND *Aix galericulata* (1 - 2)

En hona Stadsparken, Eskilstuna 6/1-15/3 (Gösta Nilsson, Jukka Väyrynen, Gustaf Adolf Johansson) och en hane Nyköpings hamn 17/9 (Jan Gustafsson m fl).

Honan i Eskilstuna var kvar sedan 13/12 1988. Nyköpingsobservationen är den tredje i rapportområdet.

BLÄSAND *Anas penelope*

Hanar observerade på sex lokaler under häckningstid, men inga observationer som tyder på häckning (Stig E Löwenhamn, Agne Swenzén, Johan Ehrlén, Gösta Nilsson, Snäckviksprojektet, Jan O Karlsson). En hane i Nyköpings hamn 12/2 (Björn Johansson).

Observationerna under häckningstid är av normal omfattning. Vinterobservationer är ovanliga i rapportområdet.

SNATTERAND *Anas strepera*

Tjugosju observationer 1-5 ex på sju lokaler under mars-maj samt 31 observationer av 1-9 ex under juli-november. Dessutom sågs ett par i Näsnaren, Katrineholm 14-16/6 (Agne Swenzén).

Antalet observationer är klart över genomsnittet för åttiotalet.

KRICKA *Anas crecca*

En konstaterad häckning: Nasen, Barva (Gösta Nilsson, Göran Hedlund, Pedro Haglund) samt observationer från ytterligare ett par lokaler under häckningstid (Gösta Nilsson, Stig E Löwenhamn).

Under de senaste fem åren har kricka rapporteras från i genomsnitt sex lokaler under häckningstid.

STJÄRTAND *Anas acuta*

Två hanar och en hona Strandstuviken, Nyköping (Snäckviksprojektet).

Stjärtanden häckar inte i Sörmland och iaktas inte årligen under häckningstid.

ÄRTA *Anas querquedula*

Under april- juni iakttagen på tretton lokaler med sammanlagt 21 par eller ensamma fåglar. Under juli-september endast fem observationer.

Årets rapportering är den klart bästa någonsin.

SKEDAND *Anas clypeata*

En konstaterad häckning: Strandstuviken, Nyköping (Snäckviksprojektet) samt ytterligare 17 par eller ensamma fåglar på sju lokaler under maj-juni. Vid Näsnaren, Katrineholm sågs hela nio hanar 5/6 samt sex hanar och tre honor 25/6 (Stig E Löwenhamn).

Årets rapportering är över genomsnittet.

AMERIKANSK KOPPARAND

Oxyura jamaicensis (2 - 1)

En hane Näsnaren, Katrineholm 16/6-30/8 (Agne Swenzén, Stig E Löwenhamn).

Det tredje sörländska fyndet gjordes, liksom det föregående i Näsnaren.

VITÖGD DYKAND * *Aythya nyroca* (0 - 1)

En hona i Strandstuviken, Nyköping 10/8 (Ola Jonsson, Torvald Bergström).

BERGAND *Aythya marila*

Två hanar och en hona Björkarörsund, Mörkö 25/6 (Erik Asplund). En stor vinterflock utanför Horn-Romholmen, Nyköping innehöll 300-500 ex under januari (Lennart Wahlén) och en våransamling i Strandstuviken, Nyköping om 150 ex noterades 5/3 (Per-Eric Betzholtz).

Arten har inte konstaterats häcka i Sörmland sedan 1972. Vinterflocken utanför Nyköping är den särklassigt största som rapporterats.

PRAKTEJDER *Somateria spectabilis* (6 - 1)

En hane (2K) i yttre Hartsöarkipelagen, Bälinge 25/5 (Lennart Wahlén).

Alla sörländska fynd har gjorts under april-maj.

ALFÖRRÄDARE *Polysticta stelleri* (17 - 4)

I vatten runt Nyköping och ut till Hartsöarkipelagen har en ad hane, en hane (2K) och två honor iakttagits under januari-mars (flera observatörer). Dessutom en ad hane i Strandstuviken, Nyköping 1/10 (Snäckviksprojektet).

Den adulta hanen är troligen samma individ som tillbringat vintrarna runt Nyköping de senaste fyra säsongerna.

ALFÅGEL *Clangula hyemalis*

Inlandsobservationer: Elva ex Sundbyholmsön, Mälaren 6/5 (Pontus Gustavsson, Pedro Haglund) och en hane Lövön, Gillberga 17/9 (Pedro Haglund).

Den tredje inlandsflocken på mer än tio ex.

SJÖORRE *Melanitta nigra*

Inlandsobservationer: Fem hanar och två honor Sandvik, Näshulta (Leif Carlsson, Nils-Erik Wallin), en hane Tandlaviken, Husby-Rekarne (Leif Carlsson, Kent Carlsson, Pedro Haglund) samt tre hanar och två honor i Ekaviken, Östra Hjälmaran 10/7 (Per-Gunnar Högman).

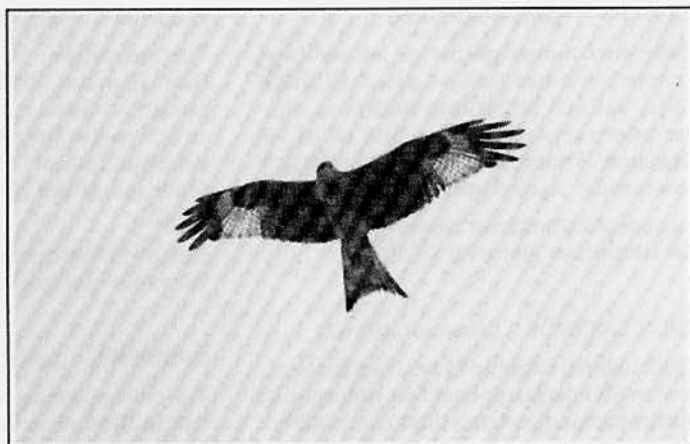
Vinteriakttagelser: Två honor 1/1 och en hona 22/1 i Hartsöarkipelagen (Lennart Wahlén). Dessutom kan 45 rastande ex 3/6 i Hartsöarkipelagen nämnas (Lennart Wahlén).

Vårsträcket över Eskilstunaregionen är av normal omfattning. Sjöarna runt Näshulta och Östra Hjälmaran är så gott som årliga rastplatser. Juliobservationer gjordes senast 1985 i Näsnaren, Katrineholm och Hartsöarkipelagen.

SVÄRTA *Melanitta fusca*

Inlandsobservationer: En hane Lövön, Gillberga 28/4. Vinterobservationer: En hona 1/1, en hane 7/1, fem ex 22/1 samt fyra ex 2/12 i Hartsöarkipelagen (Lennart Wahlén).

Endast det femte inlandsfyndet sedan 1980. Vinteriakttagelserna är de första som rapporterats.

Glada

FOTO: SVANTE JOELSSON

SALSKRAKE *Mergus albellus*

Under november stora ansamlingar i Näsnaren, Katrineholm med som mest 45 ex 11/11 (Håkan Lernefalk).

Vinterobservationer: I Mörkö-Tullgarnsområdet under januari-februari som mest sju ex (flera observatörer) och utanför Horn-Romholmen, Nyköping som mest femton ex under samma period (flera observationer). Sommarobservation: En hona 4/7 Tullgarnsnäs, Hölö (Magnus Brandel).

Flocken i Näsnaren på 45 ex är den största i sjön på flera år. Sommarobservationer görs inte årligen.

BRUN GLADA *Milvus migrans* (7 - 1)

Ett ex Hallsjön, Björkvik 21/4 (Leif Stål).

Arten har med denna observation iakttagits fyra av de senaste sex åren.

GLADA *Milvus milvus* (31 - 3)

Ett ex 26/4 Runtuna (Kjell Karlsson), ett ex 2/5 mot N Mälby kvarn, Malmköping (Henrik Bergendahl) samt ett ex Tunaberg 21/5 (Viking Olsson).

Trenden under senare hälften av åttioalet med 3-5 ex/år står sig. När ska de första ordentliga misstankarna om återetablering komma?

HAVSÖRN *Haliaeetus albicilla*

Under januari-mars gjordes sju inlandsobservationer, med som mest två subad Ålspångaviken, Vadsbro 18/2 (Göran Andersson). Under hösten fyra iakttagelser, bl a en ad vid Näsnaren, Katrineholm 16/10-7/12 (Stig E Löwenhamn, Agne Swenzén).

En normal årsförekomst med två till tre gånger fler iakttagelser vinter-vår än höst.

BRUN KÄRRHÖK *Circus aeruginosus*

I Söderfjärden häckade 13 par (Lars Broberg), medan häckningsrapporter från ytterligare 22 lokaler har inrapporterats (flera observatörer).

BLÅ KÄRRHÖK *Circus cyaneus*

Vinterobservationer: En hane Stensjön, Stora Malm (kvar sedan december 1988) 1/1-19/1 (flera observatörer). Häckningstid: En hona Tullgarnsnäs, Hölö 25/6-5/7 (Johan Ehrlén).

Övervintringen är den femte under åttiotalet. Rapporten under häckningstid är den sjätte under samma period. Senast kända häckning skedde 1962 vid Flättsjön, Ärla.

ÄNGSHÖK *Circus pygargus* (16 - 2)

Ett par vid Berga-Tuna, Nyköping 17-18/5 (Jonny Werdin).

Ett häckningsförsök skedde i Nyköpingstrakten så sent som 1987.

ORMVRÅK *Buteo buteo*

Vinteriakttagelser: Ett ex Nynäs, Tystberga 1-19/1 (Lennart Wahlén, Jan O Karlsson), ett ex Björshult, Nyköping januari-februari (flera observatörer), ett ex runt Stenkvista 19/1-1/2 (flera observatörer) samt fyra sena februariobservationer troligen av tidiga flyttfåglar.

Endast tre vinteriakttagelser är den näst lägsta sedan 1982.

FJÄLLVRÅK *Buteo lagopus*

Vinteriakttagelser: Ett ex Stenkvista 19/1-28/1 (Ilva Hansson, Rune Kronholm), ett ex Sandasjön, Mörkö 1/1-5/3 (flera observatörer), ett ex Stensjön, Stora Malm 26/2-12/3 (Per-Eric Betzholtz, Göran Andersson) samt ett ex Sandasjön, Mörkö 22/10-31/12 (flera observatörer).

Fågeln vid Sandasjön rör troligen samma individ, varför vintersumman stannar på tre fåglar.

KUNGSÖRN *Aquila chrysaetos*

Två ex regelbundet vid en åtel i Eskilstuna-trakten (flera observatörer) är de enda övervintrande exemplaren. Stort antal vår- och höststräckande individer.

Det stora antalet sträckande individer som rapporterats är glädjande.

TORNFALK (*Falco tinnunculus*)

Tio konstaterade och tre misstänkta häckningar har rapporterats, väl utspridda i hela landskapet utom i de västligaste delarna.

Vinteriakttagelser: Ett ex Rosenkälla, Nyköping 4/2 (Torvald Bergström), en hane Råby, Husby-Oppunda 10/2 (Jukka Väyrynen) samt en hane Nora, Mörkö 4/12 (Mats Blomstedt).

En lika oväntad som glädjande uppgång för tornfalken 1989. Året är det i särklass bästa sedan ett par decennier tillbaka med tio säkerställda och tre misstänkta häckningar. Vinterobservationer görs varannat eller vart tredje år.

AFTONFALK *Falco vespertius* (16 - 2)

En hane (2K) och en hona 27/5 Strandstuviken, Nyköping. Hanen sågs även t o m 31/5 (Snäckviksprojektet).

Den fjärde iakttagelsen under åttiotalet.

Tornfalk
FOTO: SVANTE JOELSSON

LÄRKFALK *Falco subbuteo*

Sju konstaterade häckningar och 17 troliga.

Ett normalt årstotal.

JAKTFALK *Falco rusticolus* (5 - 1)

Ett ex Svanviken, Nyköping 26/11 (Lennart Wahlén).

Det sjätte landskapsfyndet, varav det femte under oktober-december.

PILGRIMSFALK *Falco peregrinus* (ca 45 - 2)

En ad silon, Valla 1-4/1 (Anders Gustavsson) samt en juv Ärla, Nyköping 1/10 (Jonny Werdin) och Strandstuviken Nyköping 3/10 (Snäckviksprojektet).

En till två ex observeras numera årligen. Nyköpingsfynden bedöms vara samma individ.

RAPPHÖNA *Perdix perdix*

Rapporter från åtta lokaler utgör den högsta siffran på över 10 år.

VAKTEL *Coturnix coturnix* (84 - 11)

Ett ex Navsund, Husby-Rekarne 3-4/6 (Arne Larsson), ett ex Rinkesta, Ärla 19/6 (Gösta Nilsson), ett ex Eneby, Vansö 18-23/6 (Leif Karlsson), ett ex Tureholmsviken, Trosa 13/6 (Mikael Ackelman), ett ex Åsby, Stigtomta 4/7 (Leif Stål), ett ex Stubbetorp, Dunker 8-16/7 (Tage Eriksson), ett ex Fiholm, Jäder 8/7 (Magnus Brandel), ett ex Solö, Fogdö 8-16/7 (Magnus Brandel), ett ex Tandla, Husby-Rekarne 20/7 (Göran Hedlund) samt Stenkvista lantbruksskola, Stenkvista 23/7 (Leif Carlsson).

Elva spelande fåglar är den näst högsta siffran sedan rapporteringen började. Högsta årstotal från 1983 med tretton spelande fåglar.

SMÅFLÄCKIG SUMPÖNA *Porzana porzana*

Ett ex f d Valnaren, Länna 7/5 (Leif Karlsson). Dessutom ca fem ex i Snäckviken, Nyköping

under augusti-september (Snäckviksprojektet).

Endast en spelande fågel är i särklass den lägsta årstotalen någonsin. Tidigare bottenrekord var från 1987 med tre ex.

KORNKNARR *Crex crex* (ca 134 - 7)

Ett ex Erkan, Jönåker 13/5 (Lennart Wahlén), ett ex Skavsta, Nyköping 27/5 (Jan Gustafsson), ett ex Lilla Åby, Hölö 10/6, ett ex Lina, Södertälje 11/6 och ett ex Tveta, Södertälje 11/6 (Stefan Clason) samt ett ex Rossviken, Husby-Rekarne 22/6 (Gösta Nilsson).

Sju spelande individer är något över medelvärdet för den senaste 15-årsperioden: 5 ex.

RÖRHÖNA *Gallinula chloropus*

Tre konstaterade häckningar och tre troliga häckningar har inrapporterats.

En fortsatt låg nivå.

TRANA *Grus grus*

Rapporterad från 18 lokaler under häckningstid, varav häckning konstaterades vid 7 lokaler (flera observatörer).

STRANDSKATA *Haematopus ostralegus*

Inlandsobservationer: Ingen häckning rapporterad men observationer under häckningstid från Östra Hjälmaren, Öja, Strängnäs, Mälaren, Gimpelstenarna, Mälaren och Knispen, Yngaren (Eva-Lena och Bo Hernod, Leif Carlsson, Lars Broberg, Leif Karlsson, Thomas Pettersson, Gunnar Johansson). Övriga inlandsobservationer: Ett ex Reningsverket, Eskilstuna 9/5 (Olov Lundholm), ett ex mot V Sundbyholm, Mälaren 4/8 (Tony Haglund) och två ex mot V Pottskär, Tumbo, Mälaren 9/8 (Gösta Nilsson, Leif Carlsson).

Normal rapportering.

MINDRESTRANDPIPARE *Charadrius dubius*

Tre konstaterade häckningar (Tony Haglund, Stefan Clason, Jan O Karlsson) och varnande fåglar vid sju lokaler (Stefan Clason, Håkan

FOTO: TERO NIEMI

Lernefalk, Göran Andersson, Pedro Haglund, Tony Haglund) samt observationer från fem lokaler under häckningstid.

STÖRRE STRANDPIPARE
Charadrius hiaticula

Tidiga observationer från Strandstuviken, Nyköping, 1-3 ex under tiden 15-26/3 (Snäckviksprojektet, Leif Karlsson).

KUSTSNÄPPA *Calidris canutus*

En vårobservation av ca 250 sträckande mot ONO förbi Storrö, Bälinge 3/6 (Lennart Wahlén).

Den tredje observationen av vårflyttande kustsnäppor sedan 1968.

SANDLÖPARE *Calidris alba* (ca 63 - 3)

Vid de yttre skären i Hartsöarkipelagen, Bälinge rastade två ex 29/7 och ett ex 9/8 (Lennart Wahlén).

Enstaka fåglar förekommer årligen under hösten vid de yttre skären i Hartsö-arkipelagen.

MOSNÄPPA *Calidris temminckii*

Inlandsobservationer: Ett ex Nasen, Barva 9/7 och 28/8 (Göran Hedlund, Lennart Bolund).

Avsaknandet av goda vadarlokaler i det sörmäländska inlandet begränsar antalet rapporter av denna art.

SPOVSNÄPPA *Calidris ferruginea*

Inlandsobservation: Två ex mot V Pottskär, Tumbo 22/8 (Gösta Nilsson).

SKÄRSNÄPPA *Calidris maritima*

Observationer från de yttre skären i Hartsöarkipelagen, Bälinge 13 ex 1/1, 10 ex 11/2, 1 ex 18/2, 40 ex 30/3 och 3 ex 31/3 (Lennart Wahlén).

Arten är en regelbunden övervintrare på de yttre skären.

MYRSNÄPPA *Limicola falcinellus* (ca 33 - 20)

Vårobservationer: Ett ex Tullgarnsnäs, Hölö 22/5 (Stefan Clason) och 16 ex från samma lokal 23/5 (Johan Ehrlén) och fyra ex Strandstuviken, Nyköping 23/5 och tre ex 24/5 (Snäckviksprojektet).

Rapporten om 16 ex vid Tullgarnsnäs 22/5 är det högsta antal som observerats.

DVÄRGBECKASIN *Lymnocyptes minimus*

Sex vårobservationer av 1-3 ex vid Strandstuviken, Nyköping 14/4-7/5 (Snäckviksprojektet). Under hösten sex observationer av ca 15 ex under tiden 17/9-18/11 vid Strandstuviken, Nyköping och Skansundet, Mörkö (Snäckviksprojektet, Lennart Wahlén, Johan Ehrlén, Erik Asplund, Stefan Clason).

DUBBELBECKASIN *Gallinago media* (17 - 2)

En spelande fågel vid Sandasjön, Mörkö 24/5 (Mats Blomstedt, Stefan Clason) och en höstobservation av ett ex Marsång, Nyköping 27/8 (Mikael Ackelman).

Rapporteras inte årligen.

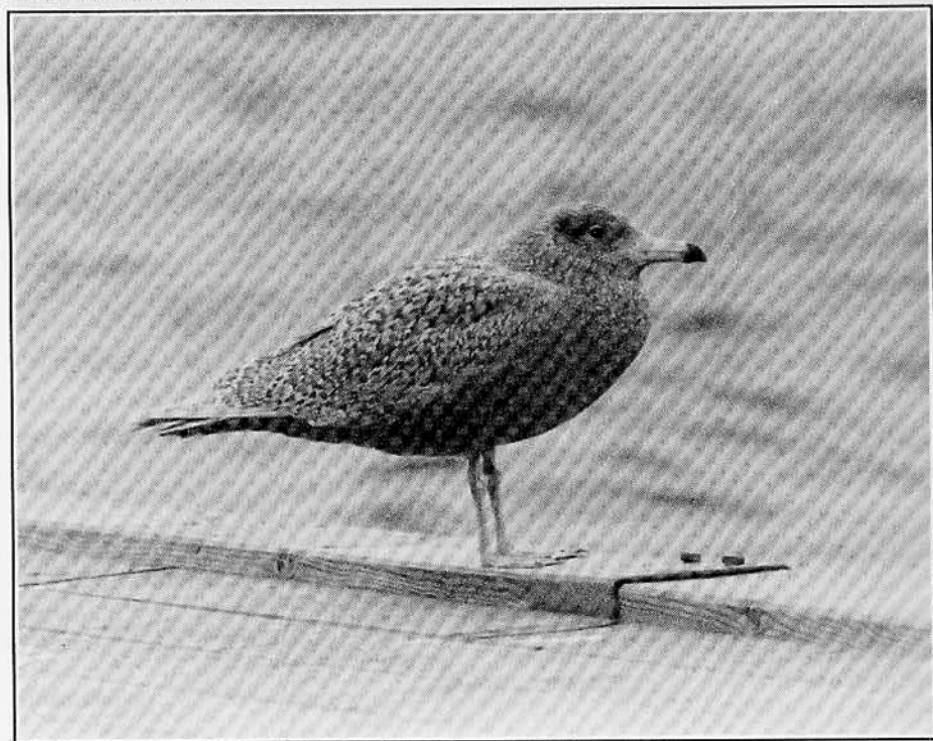
RÖDSPOV *Limosa limosa*

Ett ex vid Tullgarnsnäs, Hölö 14/5 (Johan Ehrlén, Stefan Clason, Olle Nordin), ett ex Strandstuviken, Nyköping 27-29/5 (Snäckviksprojektet) och från samma lokal ett ex 27/7 och 1/8 (Ulf Andersson, Snäckviksprojektet).

Observeras så gott som årligen.

Ung vittrut

FOTO: SVANTE JOELSSON

MYRSPOV *Limosa lapponica*

En vårobservation av ett ex Skansundet, Mörkö 14/5 (Stefan Clason, Johan Ehrlén, Olle Nordin). Tretton höstobservationer av ca 66 ex främst från kusten.

SMÅSPOV *Numenius phaeopus*

Två vårobservationer: Sex ex Ytterskär, Oxelösund 23/4 (Henrik Andersson) och sträckande fåglar hörda Viboö, Västermo 1/5 (Leif Carlsson). Under hösten sex observationer av ca 56 ex 23/6-24/9 (Mikael Ackelman, Snäckviksprojektet, Per-Eric Betzholtz).

STORSPOV *Numenius arquata*

Rapporterad från tre lokaler med häckning eller trolig häckning, Stenkvista 1 och Mörkö 2. I övrigt enstaka observationer av 1-2 ex från norra Sörmland.

Katastrofalt dåligt resultat, rapporterad endast från Eskilstuna, Strängnäs och Mörkö. En tidsfråga innan den helt försvinner som sörmändsk häckfågel?

SKOGSSNÄPPA *Tring ochropus*

Två tidiga observationer: Ett ex Flen 29/3 och ett ex Strandstuviken, Nyköping 31/3 (Per-Eric Betzholtz, Snäckviksprojektet).

OBESTÄMD LABB *Stercorarius* sp.

Två observationer från Mälaren, ett ex Pottskär, Tumbo 20/7 (Christina Wallin) och ett ex Äspholmen, Sundby 16/9 (Pedro Haglund).

LABB *Stercorarius parasiticus*

Flera häckningar rapporterade från Hartsö-arkipelagen, Bälinge (Lennart Wahlén) och två häckningar utanför Oxelösund (Jan Gustafsson).

DVÄRGMÅS *Larus minutus*

Fjorton observationer, en juv Strandstuviken, Nyköping 31/7 och 1/8 (Snäckviksprojektet),

en juv Östra Hjälmaren och tre juv Hjälmarsund, Öja 9/8 (Tero Niemi). Vid nio tillfällen under tiden 9-22/8 observerades en ad och 19 juv sträckande mot V Pottskär, Tumbo, Mälaren (Gösta Nilsson, Leif Carlsson, Ingrid Jansson, Gurli Hellkvist), samt en juv Näsnaren, Katrineholm 10/9 (Sven-Erik Swanqvist).

Endast rapporterad från hösten. Under bevakning av tärnsträcket förbi Pottskär vid Mälaren har det visat sig att det förekommer ett svagt sträck av dvärgmåns mot V.

SILLTRUT *Larus fuscus*

Inlandshäckning: Ett par med två ungar Ramsö, Mälaren, (Peter Kjellin). Vinterobservation: Ett ex Janslunda, Överselö, Mälaren 8/1 (Björn Carlsson).

VITTRUT *Larus hyperboreus* (17 - 2)

Ett ex (2K) Oxelösunds hamn 1/1-2/3 (Göran Andersson, Jukka Väyrynen, Lennart Wahlén, Jan Gustafsson m fl) och en observation av ett ex (2K) Strandstuviken, Nyköping 26/3 (Snäckviksprojektet).

Normal rapportering

HAVSTRUT *Larus marinus*

Inlandshäckningar: Ett par S Viboö, Västermo, Hjälmaren (Leif Carlsson) och ett par med unge Vomben, Mälaren (Peter Kjellin).

SKRÄNTÄRNA *Sterna caspia*

Koloni med ca 70 häckande par vid Stora Garkast, Bälinge. Vid ringmärkningsbesök befanns hela kolonin plundrad (Lennart Wahlén, Roland Staav).

Kolonins samtliga ungar utplånades säkerligen av mink som är skärgårdens gissel f n.

SILVERTÄRNA *Sterna paradisaea*

Inlandsobservation: Nio ex mot V Pottskär, Tumbo, Mälaren 9/8 (Leif Carlsson, Gösta Nilsson).

Svarttärna

FOTO: TERO NIEMI

SMÅTÄRNA *Sterna albifrons* (21 - 1)

Ett ex fiskande tillsammans med fisktärnor i sjön Floden, Floda 11/6 (Göran Andersson).

Småtärnan är ovanlig i inlandet.

SVARTTÄRNA *Chlidonias niger* (59 - 5)

Fyra observationer, ett ex Lundbysjön, Husby-Rekarne 13/5 (Pedro Haglund, Ivar Stenberg), två ex Näsnaren, Katrineholm 14/5 (Agne Swenzén), ett ex Nasen, Barva 2/6 (Ilva Hansson) och en juv Strandstuviken, Nyköping 1-2/8 (Snäckviksprojektet, Lennart Wahlén).

Första observationerna sedan 1986.

SILLGRISLA *Uria aalge*

Häckningsförsök på ett nytt skär i Hartsöarkipelagen, Bålinge (Lennart Wahlén). Därutöver en observation av tre ex Femöre, Oxelösund 7/10 (Jan O Karlsson).

TORDMULE *Alca torda*

Allt färre häckningar i Hartsöarkipelagen, Bålinge beroende på minkpredation (Lennart Wahlén). Vinterobservation: Ett ex Femöre, Oxelösund 19/12 (Jan O Karlsson).

Se skrântärna.

ALKEKUNG *Alle alle* (2 - 3)

Ett ex Oxelösunds hamn 9/2 (Per-Åke Hägerroth), ett ex i vinterdräkt sträckte mot NV vid Storrö, Bålinge 18/12 (Lennart Wahlén, Stig Sandell) och ett ex funnet dött i fisknät vid Östra Kovik i yttre Bråviken 4/4 (Gösta Linderholm genom Viking Olsson).

Fågeln i Oxelösunds hamn dog samma dag. Mer om observationerna finns att läsa i Fåglar i Sörmland 1-1989. På en säsong mer än fördubblades antalet observationer i landskapet.

SKOGSDUVA *Columba oenas*

Vinterobservationer: Ett ex Hårby, Frustuna 3/1 (Lennart Wahlén), ett ex Marsång, Nyköping 19/1 (Marsångsboken) samt ett flertal observationer från februari.

Februarifynden är troligen tidiga flyttfåglar.

RINGDUVA *Columba palumbus*

Vinterobservationer: Under februari två observationer av tre ex och under december två observationer av fyra ex.

TURKDUVA *Streptopelia decaocto*

Under häckningstid: Eskilstuna, observationer från 5 lokaler, Torshälla 2 lokaler, Strängnäs 2 lokaler, Södertälje 1 häckning, Nyköping 1 lokal, Katrineholm 3 lokaler, Jönåker 1 häckning, Valla 1-2 ex, Kjesäter, Vingåker 1 ropande, Helgesta gård, Stigtomta 1 ex och Råsta, Kila 1 ex.

Vinterobservationer: Fem ex Torshälla under januari-februari (Hans Wahlqvist) och enstaka fåglar rapporterade från Eskilstuna, Strängnäs och Södertälje.

Populationen i Sörmland har under de senaste åren visat en låg men stabil nivå.

HÖKUGGLA *Sumio ulula*

Två ex ringmärkta på Enskär, Bälunge 28/9 och 1/10 (Hartsö-Enskär fågelstation), ett ex Mellsjön, Nyköping 29/9 (Ove Andersson), ett ex nära Läggesta, Mariefred 29/9 (Sten Gustavsson genom Göran Hedlund), ett ex SE Hölö 18/10 (Björn Sjögren, Dan Sandberg), ett ex Albro, Fors, Eskilstuna 26/10 (Mauritz Ericsson), ett ex Pålsundet, Mörkö 12/11 (Stefan Clason, Johan Ehrlén, Mats Blomstedt, Olle Nordin), ett ex Nävekvam 25/11 (Ulf Widemo), ett ex Folkestavägen, Torshälla 2/12 (Sten Fredriksson) och ett ex Mesta, Fors, Eskilstuna 10/12 (Karl-Erik Andersson).

Årets antal är något högre än genomsnittet för rapportområdet: Ugglan som ringmärktes på Enskär 1/10 fanns kvar till 4/10. Ugglan vid Nävekvam blev trafikskadad, omhändertagen och transporterad till Tovetorp och efter behandling frisläppt.

SPARVUGGLA *Glaucidium passerinum*

Häckningstid: Två påbörjade häckningar rapporterade: Fem ägg Lundbylöt, Husby-Rekarne 27/4 och 14/6 hördes ungar (Kent Carlsson) och ett ruvande ex NV Hugelstaberget, Kloster, Eskilstuna 5/5. Häckningen fullföljdes inte (Leif Carlsson, Hjärdis Carlsson). För övrigt ca 40 spelande och observerade ex. Höst: Fyra oktoberobservationer och fyra ex ringmärkta på Enskär, Bälunge 31/8-15/10 (Hartsö-Enskär fågelstation).

Antalet rapporterade ex under häckningstid är något högre än normalt.

SLAGUGGLA *Strix uralensis* (1 - 1)

Ett ex invid en bank, Kungsgatan, Eskilstuna 11/12 (Bosse Dennemo genom Lennart Bolund).

Två av de sex jorduggleungarna på P10:s övningsfält vid Strängnäs den 25 maj 1989.

FOTO: LARS BROBERG

Rapportområdets andra slaguggla påträffades mitt i centrala Eskilstuna av Eskilstuna-Kurirens fotograf Bosse Dennemo och finns därmed fotodokumenterad.

LAPPUGGLA *Strix nebulosa* (2 - 1)

Ett ex Lilla Trätorp, Gillberga 17/9 (Sten Gustavsson genom Göran Hedlund).

Fågeln fanns i området hela dagen. Fotodokumentation finns.

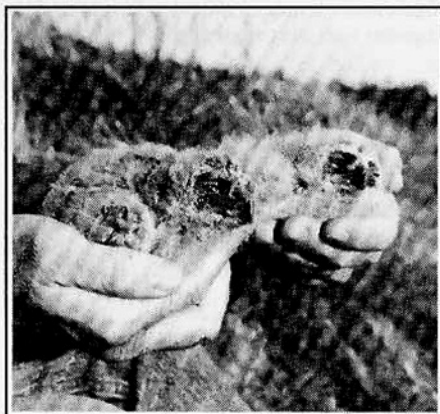
HORNUGGLA *Asio otus*

Trettionio rapporterade kullar och ytterligare ca 10 ropande hanar.

Antalet rapporterade kullar ligger över genomsnittet 1973-1988 som är 27.

JORDUGGLA *Asio flammeus*

Häckningar: En häckning på Storängen, P10:s övningsfält, Vansö. Fyra ungar ringmärktes 25/5 och ytterligare två 1/6 (Lars Broberg m fl). Eventuellt två häckningar till på P10:s övningsfält (Lars Broberg) och en trolig häckning på Mörkö (Daniel Bengtsson). Vårobservationer: Ett ex Duveholm, Katrineholm 22/3 (Mårten Johansson), ett ex Marsäng, Nyköping 9/4 (Marsängsboken), ett till två ex Gorsingeholm, Strängnäs 16-17/4 samt 12/6 (Leif Carlsson, Peter Kjellin), ett ex Örstakärret, Stenkvista 29/4 (Matz Nömm), ett ex Kalkbro, Åker 4/5

(Jukka Väyrynen), ett ex Fiholms by, Jäder (Lars Broberg) och ett ex Reningsverket, Eskilstuna 24/5-21/6 (Pedro Haglund, Kent Carlsson m fl). Höstobservationer: Ett ex Stubbetorp, Dunker 18/9 (Tage Eriksson) samt ett ex Mörkö kyrka 27/10 (Mats Blomstedt).

Häckningen i Vansö upptäcktes i samband med dikningsarbeten 3/5. Håkan Pohlstrand såg ruvande fågel samma dag. Ytterligare ugglor fanns i omlöpp i området, därför misstankar om ytterligare häckningar. Ugglorna hade som grannar två häckande par av torn-falk(!) En häckning, en trolig d:o och misstankar om ytterligare två samt åtta vårobservationer och två höstobservationer är betydligt mer än normalt.

PÄRLUGGLA *Aegolius funereus*

Häckningstid: Fem häckningar rapporterade. Fyra i holk i Turinge och Vårdinge församlingar (Lennart Karlén) och en i Husby-Rekarne (Leif Carlsson, Hjördis Carlsson). För övrigt 14 spelande ex under våren. Höst: Under tiden 25/8-10/10 49 ex ringmärkta på Enskär, Bälunge (Hartsö-Enskär fågelstation) och ett ex ringmärkt Idö, Söderfjärden, Jäder (Lars Broberg). Dessutom ett skadat ex vid servicehuset Strigeln i Eskilstuna under hösten (Lennart Bolund)

Antalet rapporterade häckningar är normalt. Notabelt är att två av häckningarna i holk spolerades av mård. Antalet spelande ex är klart under genomsnittet 1976-1988 (29). Antalet ringmärkta ex på Enskär är det tredje högsta antalet under 1980-talet. Fågeln på Idö fångades i ett stort vassbälte.

NATTSKÄRRA *Caprimulgus europaeus*

Ingen häckning rapporterad. Däremot minst 34 ex rapporterade under häckningstid och två ex från Strandstuviken, Nyköping 31/8 (Snäckviksprojektet).

Årets antal är det klart högsta sedan arten började rapporteras.

TORNSEGLARE *Apus apus*

Ett sent ex: Strandstuviken, Nyköping 25/10 (Snäckviksprojektet).

KUNGSFISKARE *Alcedo atthis*

Ett ex vid badet, Örsundet, Söderfjärden, Barva (Lars Broberg) och ett ex Sjösa, Nyköping 14/11 (Viking Olsson).

Fortfarande få rapporter. Notabelt är att kungsfiskare rapporterades från Örsundet med omnejd även augusti-september 1986.

BLÅKRÅKA *Coracias garrulus* (10 - 1)

Ett ex Skenäs, Floda 30/6-1/7 (Agne Swenzén).

Den första observationen sedan 1982. Arten rapporterades oftare i slutet av sextio-, början av sjuttioalet.

HÄRFÅGEL *Upupa epops* (40 - 2)

Ett ex Bara, Oxelösund 14-19/4 (Henrik Andersson, Åke Alexandersson, Jan Gustafsson, Torvald Bergström, Lennart Wahlén) och ett ex Ånsta sjön, 5 km V Södertälje 7/5 (Lennart Magni).

Arten har rapporterats med ett ex under fem år på åttiotalet. Dock rapporterades hela sju ex 1984, 1982, 1985 och 1987 inga rapporter.

MINDRE HACKSPETT *Dendrocopos minor*

Sju konstaterade häckningar samt rapporter från ytterligare 57 lokaler under våren-försommaren.

Återigen ett år med god rapportering av mindre hackspett från de norra och västra delarna av rapportområdet men få rapporter från de södra delarna.

TRETÅIG HACKSPETT *Picoides tridactylus*

Häckningstid: Ett ex Näshulta 5/4 (Per-Eric Betzholtz), en trummande NV Ralleskog, Västermo 9/4 (Leif Carlsson), en hane och ett ex N Ralleskog, Västermo 23/4 (Leif Carlsson, Hjördis Carlsson) och en hane Skiren, Fors,

Eskilstuna 9/5. Eventuellt ytterligare ett ex V om ovanstående (Gösta Nilsson). Övriga observationer: En hane nära Granheds gård, Mellösa 27/8 (Claes Lissenko m fl) och en hane Stora Daviken, Julita 30/12 (Göran Andersson).

Normala siffror för rapporteringsområdet.

TRÄDLÄRKA *Lullula arborea*

Juvenila ex rapporterade från Brandalssund, Södertälje, fyra ex 25/6 (Stefan Clason) och Hanstavikstippen, Södertälje fem ex + en ad 9/7 (Stefan Clason). I övrigt rapporterad med minst 31 ex under våren.

Årets rapporterade antal är det högsta sedan fågelrapporteringen startade. Bättre eftersök?

BERGLÄRKA *Eremophila alpestris* (28 - 1)

Ett ex rastande Stora Garkast, Bälinge 26/3 (Lennart Wahlén).

Ärligen rapporterad med 1-6 ex sedan 1986.

BACKSVALA *Riparia riparia*

Ca 1200 par fördelade på 32 kolonier har rapporterats.

Årets siffror är de högsta både vad gäller antalet par och antalet kolonier. Det reella antalet är förmodligen betydligt större då endast Eskilstuna- och Södertäljeområdet verkar ordentligt genomsoekt.

HUSSVALA *Delichon urbica*

Ett sent ex: Ett ex Femöre, Oxelösund 13/11 (Jonny Werdin).

STÖRRE PIPLÄRKA *

Anthus novaeseelandiae (0 - 1)

Ett ex Marsång, Nyköping 19-23/9 (Jonny Werdin m fl).

Den första observationen i rapportområdet.

RÖDSTRUPIG PIPLÄRKA *Anthus cervinus*

Ca 30 höstobservationer rapporterade under tiden slutet av augusti-september.

För första gången sedan 1984 finns ingen vårobservation rapporterad. Antalet höstobservationer är tämligen normalt. De flesta härrör från Strandstuviken och Marsång. Dock tre ex Södertälje, två Strängnäs och en Eskilstuna kommuner.

Förbises säkert.

GULÄRLA *Motacilla flava*

Minst 37 häckningar/revirhållande par rapporterade. De flesta vid Söderfjärden, 15 par, (Lars Broberg) och Tullgarnsnäs, Hölö, max 10 par, (Stefan Clason).

Nästan exakt samma antal som 1988 (38 par).

STRÖMSTARE *Cinclus cinclus*

Häckning påbörjades vid sex lokaler, varav endast en kom att lyckas: Minst två pull blev flygga vid Berga, Åker (Per-Eric Betzholtz). Dessutom häckningsförsök vid Skjulsta, Eskilstuna (Gösta Nilsson, Per-Eric Betzholtz), Tuve Kvarn, Nyköping (Jan Gustafsson) samt Näshulta, Sågarsvedet, Malmköping och Hjortsberga kvarn, Gnesta (Per-Eric Betzholtz).

Sex häckningsförsök är en normal siffra. Att endast en häckning lyckades var däremot under genomsnittlig häckningsframgång i Sörmland (tidigare ca 60%). Av strömstaregruppen i Flen ringmärktes dessutom 54 fåglar under säsongen 1988/89.

GÄRDSMYG *Troglodytes troglodytes*

Två häckningar rapporterade: En kull Bommersvik, Järna (Lennart Magni, Hans Birgersson) och en kull Vilstaskogen, Kloster, Eskilstuna (Leif Carlsson). Dessutom minst 22 revirhävande ex. Från hösten ca 15 observationer.

Andra rapportåret gav två häckningar och ett något högre antal revirhävande ex än 1988 (16). Arten är inte vanlig i Sörmland.

JÄRNSPARV *Prunella modularis*

Vinterobservation: Vecka 4-5 ett ex dagligen vid fågelbord, Björnässtrand, Taxinge (Rune Härdman).

RÖDHAKE *Erithacus rubecula*

Vinterobservationer: Ett ex Statoil, Oxelösund 2/2 (Mikael Ackelman) och ett ex Lilla Höglunda, Lunda 16/12 (Leif Stål).

Ovanligt få observationer med tanke på de milda vintrarna och att arten alltmer etablerar sig i trädgårdar och parker.

NÄKTERGAL *Luscinia luscinia*

Aprilobservationer: En sjungande Hölö 29/4 (Daniel Bengtsson) och tre sjungande runt Söderfjärden 30/4 (Lars Broberg).

SVART RÖDSTJÄRT *Phoenicurus ochruros*

Ingen häckning rapporterad. Höstobservationer: En ad hane Gamla Oxelösund 25-29/11

(Göran Andersson, Jukka Väyrynen, Jonny Werdin).

Arten har aldrig tidigare rapporterats vid denna sena tidpunkt. Oxelösund tycks vara artens huvudområde i Sörmland.

SVARTHAKAD BUSKSKVÄTTA •

Saxicola torquata (2 - 1)

Ett ex 1K (troligen hane) av rasen Maura fångad och ringmärkt på Enskär, Bålinge 7/10 (Hartsö-Enskär fågelstation).

Troligen första observationen av denna ras i Sörmland. Denna östliga ras häckar närmast i V Sibirien.

STENSKVÄTTA *Oenanthe oenanthe*

Sen observation: Ett ex Husby, Ytterselö 4/11 (Fredrik Ellin).

Rödhake

FOTO: SVANTE JOELSSON

RINGTRAST *Turdus torquatus*

Vårobservationer: En hane Branthäll, Nyköping 12/4 (Jan O Karlsson), en hane Stora Daviken, Julita 16/4 (Göran Andersson), en hane Nyköping 4/5 (Viking Olsson), en hane Stubbetorp, Dunker 6/5 (Tage Eriksson) och en hane Kolsta hatt, Vallby 15/5 (Hans Wahlqvist).

Antalet rapporterade ex är normalt. Årsviss sedan 1983.

RÖD Vingetrast *Turdus iliacus*

Fyra decemberobservationer under tiden 1-30/12.

Normalt med tanke på det milda vinterklimatet.

DUBBELTRAST *Turdus viscivorus*

Vinterobservationer: Sju till åtta ex från fem lokaler under december.

Denna, vid övervintring, mistelberoende art har inte rapporterats från någon mistellokal 1989. Detta borde kunna tillskrivas frånvaron av vinter.

FLODSÅNGARE *Locustella fluviatilis* (96 - 9)

Endast sjungande fåglar rapporterade: Ett ex Hagbysjön, Fiskrisbron, Ärla 24/5 (Arne Larsson), ett ex f d Dragsjön, Öja 27/5-10/6 (Nils-Erik Wallin, Olle Philipsson), ett ex Forsån, Julita 31/5 (Håkan Lernefalk), Ett ex Tessinskolan, Nyköping 5/6-16/6 (Jan Gustafsson, Henrik Andersson), ett ex vid Fogdö skola, Fogdö 14-15/6 (Björn Carlsson), ett ex Lindö, Nyköping 16/6 (Jan Gustafsson), ett ex Gripsholms slott, Mariefred 17/6 (Peter Kjellin), ett ex Bondkroken, Läggesta, Mariefred 26/6 (Mats Karström) och ett ex vid Rosvalla, Nyköping under försommaren (Lennart Wahlén).

Nio ex är en ganska normal siffra, dock endast slaget av de 19 ex som rapporterades 1988.

VASSÅNGARE *Locustella luscinioides* (5 - 2)

En sjungande vid Idö, Söderfjärden, Jäder 11-21/5 (Lars Broberg) och en sjungande vid Bondkroken, Läggesta, Mariefred 24-25/6 (Mats Karström).

Blott fem tidigare fynd, det senaste från 1984. Det är första gången som mer än ett ex rapporteras under ett år. Idöfågeln fångades och ringmärktes 12/5 och fastnade åter i nätet 20/5 (Lars Broberg).

KÄRRSÅNGARE

Acrocephalus palustris (284 - 49)

Tjugosju sjungande fåglar rapporterade: två från maj, en från juli och resten, 24 ex från juni. Dessutom ringmärktes 22 ex vid Strandstuviken, Nyköping (Snäckviksprojektet).

Fyrtionio ex är en hög siffra som endast slås av noteringen från 1988 då 60 ex rapporterades (39 sjungande och 21 ringmärkta).

RÖRSÅNGARE *Acrocephalus scirpaceus*

En tidig rapport: Ett ex sjunger i Söderfjärden redan 30/4 (Lars Broberg).

TRASTSÅNGARE

Acrocephalus arundinaceus (171 - 18)

Sjungande fåglar: Fem ex i Söderfjärden (Lappen, Lindholmarna, Strands Koholme, Dyskär och Sjöborg) från 21/5 och framåt, ett ex Bönsta, Nyköping 27/5 (Mikael Ackelman), ett ex Visbohammar, Gnesta 27/5 (Stefan Clason), ett ex vid Ånsta sjön, Södertälje 28/5-11/6 (Stefan Clason, Lennart Magni) och ett ex vid Etån, Gillberga 20/6 (Leif Carlsson). Därutöver finns fyra ex rapporterade från Strandstuviken, Nyköping (Snäckviksprojektet), fyra ringmärkta vid Idö, Söderfjärden, Jäder nämligen en ad 20/5 två juv 3/8 och en juv 12/8 (Lars Broberg) samt ett återfynd vid Idö, Söderfjärden 7/7. Fågeln var märkt som bounge vid Segersjö, Hjälmarens 1988.

Detta gör nio sjungande fåglar och ytterligare nio ex vilket är en normal siffra.

HÄRMSÅNGARE *Hippolais icterina*

Femtio sjungande fåglar rapporterade.

Något mer än året innan som var det första rapporteringsåret.

HÖKSÅNGARE *Sylvia nisoria*

Två rapporterade under häckningstid. En sjungande vid Björkarösund, Mörkö 22/5-4/7 (Stefan Clason, Magnus Brandel) och en sjungande vid Löten, Mörkö 25/5 (Daniel Bengtsson). Dessutom ett ex ringmärkt på Enskär, Bälinge (Hartsö-Enskär fågelstation) samt fåglar hörda 8/8 och 10/8 på Enskär, Bälinge (Hartsö-Enskär fågelstation) och ett ex vid Strandstuviken, Nyköping 16/8 (Snäckviksprojektet).

ÄRTSÅNGARE *Sylvia curruca*

Två aprilobservationer: En sjungande vid Söderfjärden 30/4 (Lars Broberg) och ett ex vid Husby, Yterselö 30/4 (Fredrik Ellin).

SVARTHÄTTA *Sylvia atricapilla*

Marsobservationer: En hona 5/3 och en hona 11/3 vid Sanda, Oxelösund (Jan Gustafsson).

LUNDSÅNGARE

Phylloscopus trochiloides (16 - 1)

En sjungande vid Skjulsta, Kloster, Eskilstuna 1/6 (Kent Carlsson).

Två ex rapporterades 1988 och innan det inte sedan 1982 då ett ex rapporterades.

KUNGSFÅGELSÅNGARE

Phylloscopus proregulus (8 - 4)

Ringmärkningar: Hela tre ex ringmärktes 8/10 och ett ex 9/10 på Enskär, Bälinge (Hartsö-Enskär fågelstation).

Den 14/10 fångades en av de fåglar som ringmärktes 8/10.

GRANSÅNGARE *Phylloscopus collybita*

Rapporter om sjungande fåglar från åtta lokaler med ett ex på varje lokal under tiden 12/5-5/7.

BRANDKRONAD KUNGSFÅGEL

Regulus ignicapillus (1 - 1)

Ett ex fångades och ringmärktes på Enskär, Bälinge 10/10 (Hartsö-Enskär fågelstation).

Endast en tidigare rapport, en sjungade i Eskilstuna från 1984.

MINDRE FLUGSNAPPARE *Ficedula parva*

En sjungande Idbäcken, Nyköping 22/5 (Torvald Bergström), en sjungande + en honfärgad Källbymossen, Källby 29/5-3/6 (Tony Haglund, Tomas Jansson) och en sjungande Vilstaskogen, Kloster 31/5-12/6 (Leif Carlsson, Nicke Helldorff, Gösta Nilsson), fyra ringmärkta (27/8, 1/9, 11/9 och 13/9) samt troligen ytterligare ett hört ex 7/9 Enskär, Bälinge (Hartsö-Enskär fågelstation).

Normalt antal.

SKÄGGMES *Panurus biarmicus*

Trettioåttio rapporter om vanligen 1-10 ex. Maxsiffror: 110 ex 14/10, 20 ex ringmärkta och fyra häckningar Strandstuviken, Nyköping (Snäckviksprojektet), fyra ex 25/9 och fyra ex 30/10 Marsäng, Nyköping (Marsängsboken), ca 70 ex 4/9 och strörapporter Brandholmen, Nyköping (Jan Gustafsson), observerad med "flera ex" i Sjösaviken, Nyköping och observerad med "flera ex" samt en häckning i Saxviken, Nyköping (Anders Tengholm), fem ex Lindö, Nyköping 30/12 (Anders Magnusson), ett bofynd (troligen ca 10 häckande par), 95 ringmärkta samt tre återfynd (ett ex Tåkern, två ex Kvismaren) i Söderfjärden (Lars Broberg), tre ex Kyrkviken, Mälaren, Toresund 1-22/10 samt 24/12 (Fredrik Ellin), max 10 ex varav minst två juv 16/11 Sandasjön, Mörkö (Mats Gothnier) samt fem ex 15/10 Tandlaviken, Husby-Rekarne (Gösta Nilsson).

400-500 ex? Säkert många fler.

PUNGMES

Remiz pendulinus (0 - 2)

En hane vid Idö, Söderfjärden, Jäder 9/4 (Lars Broberg) och en hane vid Strandstuviken, Nyköping 29/8 (Snäckviksprojektet).

Det första och andra fyndet i Sörmland.

SOMMARGYLLING

Oriolus oriolus (62 - 2)

En sjungande vid Björnässtrand, Taxinge 19/5 (Rune Hårdeman) och en sjungande hane vid Brobyviken, Tumbo 3/6 (Bruno Nordh).

Två ex är en normal siffra.

RÅKA *Corvus frugileus*

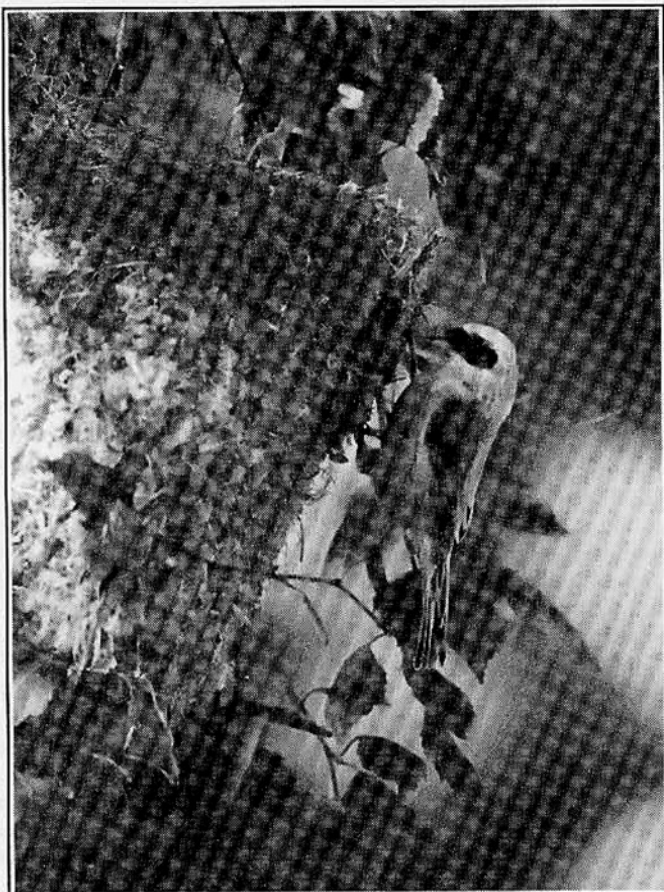
Häckningstid: En ad bland kråkor på ett fält vid Tustrup, Jäder 6/7 (Lars Broberg).

KORP *Corvus corax*

Häckningar: Fågeltorp, Husby-Rekarne (Tony Haglund), Hållsta, Husby-Rekarne (Leif Carlsson), Fyrjö gård, Stigtomta (Leif Stål) och Skundern, Malmköping (Tage Eriksson). Dessutom ett ex med föda i näbben vid Nasen, Barva (Gösta Nilsson) och trolig häckning vid Storängen, Helgarö (Lars Broberg).

BERGFINK *Fringilla montifringilla*

Häckningstid: En sjungande vid lilla Fjällsjön, Mellösa 25/5 och 18/6 (Tony Haglund) och en sjungande S Forssjö, Stora Malm 5/6 (Agné Swenzén).

Pungmes

FOTO: TERO NIEMI

GULHÄMPLING *Serinus serinus* (2 - 1)

En hane vid Ängsstugan, Nyköping 1/5 (Torvald Bergström, Jan Gustafsson).

STEGLITS *Carduelis carduelis*

Häckning: Mälarbaden, Torshälla (Bo Johansson), Sandasjön, Mörkö (Stefan Clason), Dagöholm, Lerbo (Mårten Johansson) och Tullgarns ladugård, Hölö (Erik Asplund).

Mer än fyra par häckar i Sörmland.

VINTERHÄMPLING *Carduelis flavirostris*

Vår: Tio rapporter om ca 80 ex med största flocken 28/3 med ca 30 ex vid Kølsta, Sköldinge (Göran Andersson). Höst: Fem rapporter om ca 50 ex med största flocken 22/10 med 26 ex Stensjön, Stora Malm (Håkan Lernefalk, Agne Swenzén).

GRÅSISKA *Carduelis flammea*

Häckningstid: Ett ex hördes vid Djurgårdsudden, Fogdö 15/7 (Leif Carlsson).

SNÖSISKA *Carduelis hornemanni* (86 - 18)

Tre ex i gråsiskeflock, Hartsöarkipelagen 7/1 (Lennart Wahlén), två ex i gråsiskeflock, Hartsöarkipelagen 18/2 (Lennart Wahlén), fyra ex Brandholmen, Nyköping 5/3 (Per-Eric Betzholtz), ett ex Lindbacke, Nyköping 14/3 (Torvald Bergström), två ex Hartsöarkipelagen 26/3 (Lennart Wahlén), ett ex Bergshammar, Fogdö 27/3 (Magnus Brandel), fem ex i gråsiskeflock 2/4 och fem ex 7/4 Gorsingeholm, Strängnäs (Peter Kjellin).

Rapporterad sex år i följd. 18 ex är näst största siffran. 1986 rapporterades 29 ex, därav 20 ex vid ringmärkning.

STÖRRE KORSNÄBB *Loxia pytyopsittacus*

Åtta ex vid Stora Bötet, Nyköping 28/1 (Jan Gustafsson), en hane Marsäng, Nyköping 15/5 (Marsängsboken), två ad och fyra juv Kittelö, Nyköping 20/7 (Jan O Carlsson), två ex Ånhammar, Dunker 16/11 (Jukka Väyrynen) och tre ex Mora, Dunker 19/11 (Jukka Väyrynen).

ROSENFINK *Carpodacus erythrinus*

Rapporterad sjungande från många lokaler i maj-augusti. 105 ex ringmärkta i Strandstuviken, Nyköping (Snäckviksprojektet).

TALLBIT *Pinicola enucleator*

Invasionsår. Tio rapporter från Skogstorp, Eskilstuna 20/11-16/12 med som mest 25 ex (Tero Niemi), sex ex Bäckvägen, Strängnäs 14/11 (Kent Söderberg), två juv hanar, tre honor 15/11 och en honfärgad 16/11 Vidåsen, Näshulta (Nicke Helldorff), två hanar och sex honor, Bergsjön, Hällby 17/11 (Gösta Nilsson), fyra ungfåglar, Hällsta, Husby-Rekarne 19/11 (Kent Carlsson), 14 ex S Strängsjö, Stora Malm 20/11 (Per-Erik Betzholtz), 10-15 ex Nabben, Husby-Rekarne 2/12 (Leif Carlsson), fyra ex Bondängen, Mariefred 9/12 (Peter Kjellin), mer än 30 ex Gunnarssjäl, Hällby 13/12 (Sten Gustavsson), åtta ex Skogstorpssågverk, Husby-Rekarne 16/12 (Pedro Haglund) och hörd vid Åsby, Jäder 31/12 (Leif Carlsson).

Största antalet, ca 120 ex, sedan 1977 då ca 5000 ex sågs. Inga rapporter från södra delarna av rapportområdet.

STENKNÄCK *Coccothraustes coccothraustes*

Häckningstid: Två par Tullgarnsnäs, Hölö 30/4-10/6 (Johan Ehrlén), ett par i Stadsparken, Eskilstuna 8/5 (Per-Eric Betzholtz) och ca 15 ex varav 10 juv vid Fjelltorp, Hedlandet, Mariefred 8/7 (Peter Kjellin). Därutöver ca 150 ex rapporterades med största siffran från Bokskogen, Mörkö med ca 40 ex 3/12 (Daniel Bengtsson).

LAPPSPARV *Calcarius lapponicus*

Vår: Ett ex Strandstuviken, Nyköping 1/4 (Snäckviksprojektet) och två ex Mälby kvarn, Malmköping 15/4 (Jukka Väyrynen). Höst: Tre ex Tullgarnsnäs, Hölö 5/9 (Daniel Bengtsson), sju ex Enskär, Bälänge 7-9/9 (Hartsö-Enskär fågelstation), fem ex Valla, Ytterselö 9/9 (Fredrik Ellin), tre ex Björkarösund, Mörkö 10/9 (Stefan Clason), två ex Valla, Ytterselö 16/9 (Fredrik Ellin), ett ex Bränne, Jäder 16/9 (Leif Carlsson), ett ex Enskär, Bälänge 24/9 (Hartsö-Enskär fågelstation) samt 15 rapporter från Marsäng, Nyköping med som mest 11 ex under perioden 27/8-28/9 (Marsängsboken).

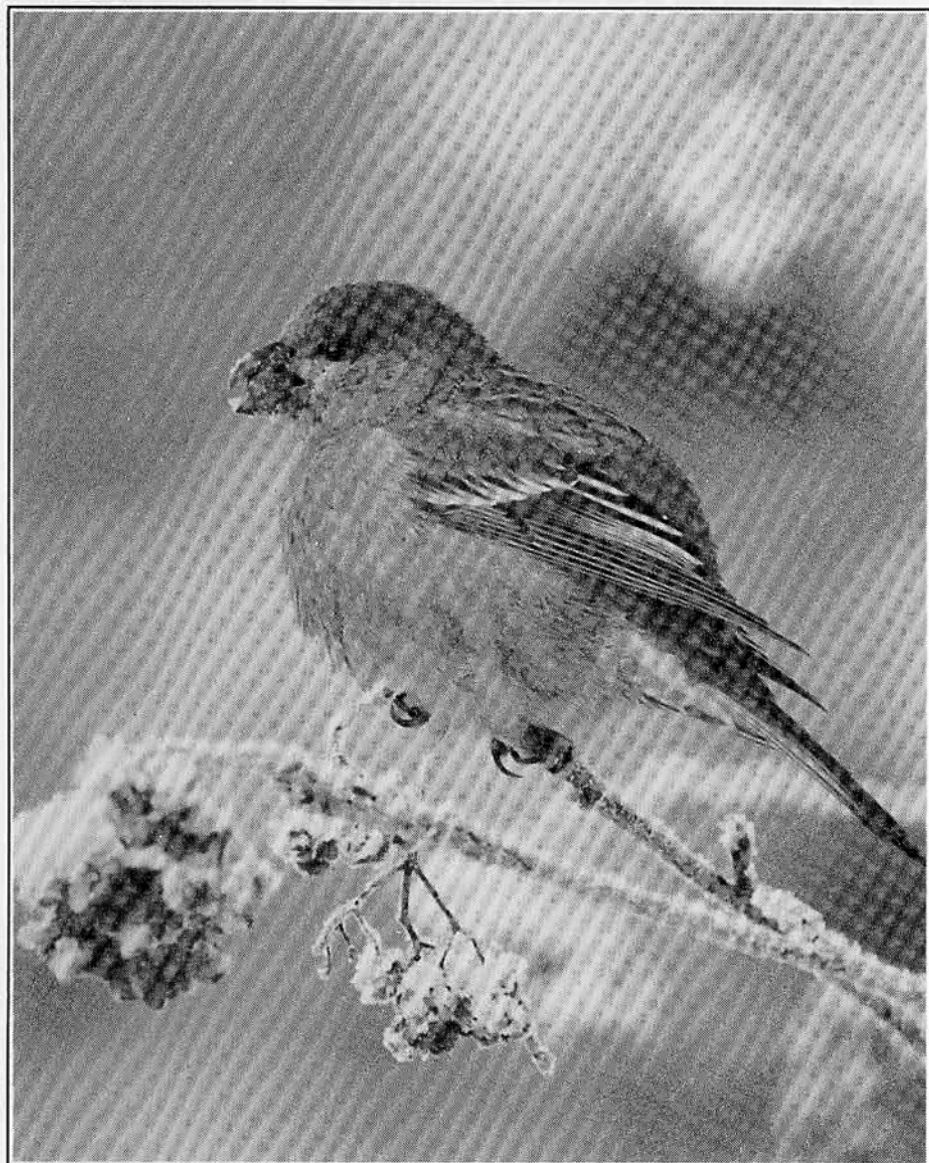
Normal rapportering.

SNÖSPARV *Plectrophenax nivalis*

Vår: 27 rapporter om 104 ex med största siffran 30 ex från S Kinglötsudde, Jäder 26/3 (Pedro Haglund). Höst: 10 rapporter om 24 ex med största siffran 9 ex från Pottskär, Tumbo 5/11 (Leif Carlsson).

GULSPARV *Emberiza citrinella*

Stor flock: Ca 1000 ex vid Gorsingeholm, Strängnäs 23/12 (Leif Carlsson).

Talbit

FOTO: TERO NIEMI

U P P R O P

Fågelrapport 1990

Nu är det dags att börja summera 1990 års fågeliakttagelser. Nedanstående precisering är till hjälp för bedömning av de arter som bör rapporteras. Rapportområdet utgörs av landskapet Södermanland utom Södertörn.

Den lokala rapportkommittén för 1990 består av Kent Carlsson, Eskilstuna; Johan Ehrlén, Stockholm; Per-Eric Betzholtz, Flen; Stefan Clason, Södertälje, samt Leif Karlsson, Strängnäs (rapportmottagare).

A Samtliga fynd av arter eller raser vilka ska behandlas av SOF:s raritetskommitté

1. Nya arter eller raser för landet
2. Arter eller raser som t o m 1975 observerats färre gånger än 20 i Sverige enligt Sveriges fåglar (SOF 1978)
3. Nedan uppräknade arter och raser:

islom	stäpphök	fjällabb	stor piplärka
grålira	mindre skrikörn	storlabb	blåhake
mindre lira	större skrikörn	vitvingad trut	(rasen cyanecula)
stormsvala	stortrapp	stäpphöna	nordsångare
toppskarv	brednäbbad	minervauggla	rosenstare
ormörn	simsnäppa	mellanspett	dvärgsparv

Samtliga arter (raser) ovan ska beskrivas utförligt på SOF:s raritetsblankett och skickas till Lrk Södermanland. Viktigt är att eventuella foton eller bandinspelningar medsändes. Raritetsblankett kan rekvireras från Lrk Södermanland.

B Samtliga observationer av följande arter och raser:

vitnäbbad islom + obest. islom smålom smådopping gråhakedopping	lärkfalk jaktfalk + pilgrimsfalk + raphhöna vaktel	hökuggla sparvuggla päruggla slaguggla lappuggla	halsb.flugsnappare + skägges pungmes + sommargylling svartp.törnskata +
svarth. dopping + stormfågel havssula rördrom ägretthäger +	småfl. sumphöna mindre sumphöna kornknarr skärfläcka svartb. strandpip. +	nattskärre kungsfiskare biätare + blåkråka + härfågel	rödhuv. törnskata + svartkråka + gulhämpling + vinterhämpling snösiska +
vit stork svart stork flamingo mindre sångsvan bläsgås	fjällpipare sandlöpare skärnsnäppa myrsnäppa dvärgbeckasin	gråspett + vit. hackspett + tretåig hackspett tofslärka + berglärka +	bändelkorsnäbb + större korsnäbb tallbit stenkäck lappsparv
fjällgås + spetsbergsgås + snögås striggås vitkindad gås	dubbelbeckasin + rödspov myrspov småspov smaln. simsnäppa	fältpiplärka + rödstr. piplärka sädesärta (yarelli) + forsärta gårdsmyg	snösparv ortolansparv videsparv kornsparv +
prutgås rostand gravand mandarinand snatterand	bredstj. labb + dvärgmåsa vittrut + tretåig måsa + kentsk tjärna	svart rödstjert ♀ + svarth. buskskv. + ringtrast flodsångare vassångare +	
årta praktejder ♀ + alförrädare ♀ + sjöorre glada	småtärna svarttärna sillgrissla alkekung + lunnefågel +	busksångare + kärrsångare trastsångare härmsångare höksångare	
brun glada + kungsrör ängshök + tornfalk aftonfalk +	turkduva turturduva tornuggla + berguv fjälluggla +	lundsångare + kungsfågelsångare + taigasångare + brandkr. kungsfåg. + mindre flugsnappare	

+ bakom namnet = utförlig beskrivning, gärna på raritetsblankett

C Samtliga observationer under markerade månader, samt för vissa arter uppgift om häckning eller iakttagelse under häckningstid

Art	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
storlom		x	x					häckning				x
svarthakedopping		x	x					häckningstid				x
skäggdopping		x	x									x
storskarv								häckningstid				
häger								häckning				
knölsvan								häckning inl.				
sångsvan								häckningstid				
grågås		x	x					häckning				x
sädgås		x	x									x
bläsand		x	x					häckningstid				x
kricka		x	x					häckningstid				x
stjärtand		x	x					häckningstid				x
brunand		x	x					häckningstid				x
skedand		x	x					häckningstid				x
bergand								häckningstid				
alfågel								häckningstid				
svärta		x	x									x
salskrake		x	x					häckningstid				x
bivråk		x	x	x	x			häckning		x	x	x
havsörn								häckning				
brun kärrhök		x	x	x				häckning			x	x
blå kärrhök		x	x					häckningstid				x
duvhök								häckningstid				
fjällvråk		x	x									x
ormvråk		x	x					häckning				x
fiskgiuse		x	x					häckning			x	x
stenfalk		x	x					häckningstid				x
tjäder								häckning				
vattenrall		x	x	x							x	x
rörhöna		x	x					häckningstid				x
trana		x	x					häckning				x
strandskata		x	x									x
mindre strandpipare		x	x	x				häckningstid				x
större strandpipare		x	x	x				häckningstid			x	x
lungpipare		x	x	x				häckningstid				x
kustpipare		x	x	x	x	x						x
tofsvipa		x	x					häckning				x
kustsnäppa		x	x	x	x	x					x	x
mosnäppa		x	x	x	x						x	x
småsnäppa		x	x	x	x						x	x

Art	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
spovsnäppa	x	x	x	x	x	x					x	x
kärnsnäppa	x	x	x				häckningstid					x
brushane	x	x	x				häckningstid					x
enkelbeckasin	x	x										x
morkulla	x	x										x
storspov	x	x	x				häckningstid					x
svartsnäppa	x	x	x								x	x
rödbena	x	x	x				häckningstid inl.				x	x
gluttsnäppa	x	x	x								x	x
skogssnäppa	x	x	x							x	x	x
grönbena	x	x	x				häckningstid				x	x
drillsnäppa	x	x	x								x	x
roskarl	x	x	x				häckning				x	x
labb	x	x	x				häckning				x	x
skrattmås							kolonier					
siltrut	x	x					häckning inl.					
havstrut							häckning inl.					
skräntärna	x	x	x				häckning				x	x
silvertärna	x	x	x							x	x	x
fisktärna	x	x	x							x	x	x
tordmule	x	x					häckning					x
skogsduva	x	x										x
ringduva	x	x										x
gök	x	x	x	x						x	x	x
hornuggla	x	x					häckningstid					x
jorduggla							häckningstid					
tornseglare	x	x	x	x						x	x	x
göktyta	x	x	x							x	x	x
mindre hackspett							häckningstid					
trädlärka	x	x	x				häckning				x	x
sånglärka	x											x
backsvala	x	x	x				häckning				x	x
ladusvala	x	x	x								x	x
hussvala	x	x	x								x	x
ängspiplärka	x	x										x
trädpiplärka	x	x	x								x	x
skärpiplärka	x	x	x				häckning				x	x
sådesärta	x	x										x
gulärta	x	x	x				häckningstid				x	x
strömstare					x	x	x	x	x	x		

Art	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
sidensvans						x	x	x				
järnsparv	x	x										x
näktergal	x	x	x	x						x	x	x
blåhake	x	x	x	x		x					x	x
rödhake	x	x										x
rödstjärt	x	x	x								x	x
buskskvätta	x	x	x								x	x
stenskvätta	x	x	x								x	x
taltrast	x	x										x
rödvingetrast	x	x										x
dubbeltrast	x	x										x
gråshoppssångare	x	x	x	x						x	x	x
sävsångare	x	x	x	x						x	x	x
rörsångare	x	x	x	x							x	x
svarthätta	x	x	x								x	x
ärtsångare	x	x	x	x							x	x
törnsångare	x	x	x	x							x	x
trädgårdssångare	x	x	x	x							x	x
grönsångare	x	x	x							x	x	x
gransångare	x	x	x				häckningstid					x
lövsångare	x	x	x								x	x
grå flugsnappare	x	x	x	x							x	x
svartvit flugsnappare	x	x	x								x	x
törnskata	x	x	x	x							x	x
varfågel							häckningstid					
nötkråka							häckning					
råka							häckningstid					
corp							häckning					
bergfink							häckningstid					
steglits							häckning					
hämpling	x	x	x								x	x
gråsiska							häckningstid					
rosenfink	x	x	x	x			häckning			x	x	x
sävsparv	x	x										x

B Samtliga observationer av följande arter och raser:

storskarv
ejder
alfågel
svärta

småskrake
havsörn
kustpipare
kustsnäppa

mosnäppa
småsnäppa
spovsnäppa
kärrsnäppa

roskarl
labb
silvertärna
skärpiplärka

Rapporterna insändes senast 1991-02-15 till
Leif Karlsson, Ringvägen 23 A, 645 51 Strängnäs

Skrattmåsar. Kom ihåg att rapportera observation av kolonier.

FOTO: TERO NIEMI

RINGMÄRKNINGEN VID SNÄCKVIKEN 1989

MEDDELANDE NR 6 FRÅN SNÄCKVIKEN

Anders Tengholm

Ringmärkningen bedrevs under 1989 för sjätte året i följd, Projektet, som från början var planerat att pågå i fem år, har beviljats tillstånd att fortsätta verksamheten åtminstone till 1994. Verksamheten 1984-1988 har presenterats i separata häften för åren 1984, 1985, 1986 och 1987, samt en slutlig sammanställning för åren 1984-1988. Den fortsatta verksamheten kommer att ha en något mer specialiserad inriktning än tidigare.

Verksamhetens omfattning

Under året har verksamhet bedrivits under nedan uppräknade månader och dagar:

januari	2
mars	5-6, 30-31
april	1, 8, 11, 14-15, 18, 22, 29
maj	6, 8
juni	1, 10, 25, 30
juli	3, 8, 10-13, 15-27, 29-30
augusti	2-3, 5-20, 26-31
september	1-3, 10, 17, 22-23
oktober	14-15

Totalt under 73 dagar har 3 775 fåglar av 71 arter märkts. Antalet ringmärkta individer art för art visas i tabell 1.

Inriktning

Från januari tom mars har märkning skett sporadiskt i anslutning till fröautomaten vid vagnen.

I april månad skedde fångsten med endast 3-6 nät i skogen samt med upp till 38 burar på strandängarna.

Pullmärkning skedde i juni. I början av juli startades fångsten i vassen där

rosenfinken prioriterades. I början av september måste verksamhetens intensitet trappas ned pga personalbrist trots den goda fågeltillgången. I oktober togs samtliga nät ned.

Personal

Under 1989 har ringmärkningen i huvudsak utförts av Magnus Bergman, Torvald Bergström, Per Eriksson, Jan Gustafsson, Anders Magnusson, Anders Tengholm och Ulf Widemo.

Resultat

Detta år inriktades fångsten på sommar-höst-perioden i vassen. Därför visar vissa arter, som tidigare år fångats i stora antal, endast blygsamma fångst-siffror under 1989. Ängspioplärka fångades endast i mycket liten utsträckning: 19 ex på våren och totalt 44 ex under året.

Under våren fångades och ringmärktes också 4 skäggmesar. Skäggesmen är en art som explosionsartat ökat sitt antal i våra trakter det sista året. Den är ny märkart för stationen. Årssumman blev 19 märkta ex.

Hägerkolonin som finns i området besöktes på försommaren och 20 ungar kunde ringmärkas. 1 unge av korp (ny märkart) fördes till protokollen den 1/6 liksom 3 pulli av strandskata.

Grustaget vid Örstig besöktes som vanligt under sommaren, vilket resulterade i 17 nymärkning av backsvala.

Under juli och augusti märktes 105 rosenfinkar, en siffra som är något lägre än motsvarande siffra för de två senaste åren. Det fanns en tendens att de gamla fåglarna påbörjade flyttningen tidigare än vanligt och att andelen ungfåglar var lägre än vad som varit fallet tidigare. Kan det vara ett resultat av försommarens torka, som gjort att många häckningar misslyckats och att därför de gamla fåglarna ger sig iväg tidigt och ungfåg-larnas antal är lågt?

Korp

FOTO: TERO NIEMI

Den 29/7 gjordes en insats för att fånga gäss vid Horn öster om Nyköping. Med hjälp av speciell fångstteknik kunde 39 vitkindade gäss märkas samt d:o 1 stripgås.

Talrikast under året var som vanligt rörsångare (779 ex) och lövsångare (741 ex). Bland mer udda märkarter under sommaren/hösten bör också nämnas: hornuggla 1 ex 10/9, nattskärna 2 ex 31/8, rödstrupig piplärka 2 ex 30/8, höksångare 1 ex 16/8 och mindre korsnäbb 1 ex 3/9.

Tack

Ett tack riktas till Anders Bylin för all hjälp i samband med gåsmärkningen.

*Anders Tengholm
Sötriskestigen 12
611 63 Nyköping*

Tabell 1. Ringmärkta fåglar vid Snäckviken (58.42N/17.05E)

	Antal ringmärkta			Återfynd	
	1983-88	1989	1983-89	1989	1983-89
Häger	7	20	27		
Stripgås	-	1	1		
Vitkindad gås	-	39	39		
Kricka	28	15	43	1	4
Gräsand	16	-	16		
Sparvhök	5	3	8	1	1
Ormvråk	2	-	2		
Lärkfalk	1	-	1		
Vattenrall	36	19	55		
Småfläckig sumphöna	8	6	14		
Strandskata	-	3	3		
Tofsvipa	24	1	25		2
Kustsnäppa	2	-	2		
Småsnäppa	3	-	3		
Spovsnäppa	2	-	2		
Kärnsnäppa	5	-	5		
Brushane	1	-	1		
Dvärgbeckasin	11	1	12		
Enkelbeckasin	69	13	82		1
Morkulla	1	1	2		1
Myrspov	1	-	1		
Svartsnäppa	1	-	1		
Rödbena	5	-	5		
Skogssnäppa	3	-	3		
Grönbena	61	34	95	1	2
Drillsnäppa	1	-	1		
Sparvuggla	1	-	1		
Kattuggla	5	-	5		
Hornuggla	1	1	2		
Nattskärra	-	2	2		

	Antal ringmärkta			Återfynd	
	1983-88	1989	1983-89	1989	1983-89
Tornseglare	6	1	7		
Göktyta	4	-	4		
Gröngöling	3	-	3		
Större hackspett	15	2	17		
Mindre hackspett	4	-	4		
Sånglärka	5	-	5		
Backsvala	111	17	128		
Ladusvala	24	17	41		
Hussvala	15	-	15		
Trädpiplärka	105	24	129		
Ängspiplärka	1 239	44	1 283		3
Rödstrupig piplärka	-	2	2		
Skärpiplärka	2	-	2		
Gulärta	5	1	6		
Sädesärta	140	1	141		2
Strömstare	1	-	1		
Gärdsmyg	7	-	7		
Järnsparv	103	19	122		
Rödhake	484	70	554	1	2
Näktergal	14	6	20		
Blåhake	300	25	325		
Svart rödstjärt	1	-	1		
Rödstjärt	26	4	30		
Buskskvätta	71	13	84		
Stenskvätta	1	-	1		
Koltrast	77	7	84		2
Björktrast	5	1	6		2
Taltrast	73	7	80		
Rödvingetrast	23	1	24		
Gräshoppsångare	1	2	3		
Flodsångare	4	-	4		
Sävsångare	794	351	1 145		3
Kärrsångare	53	22	75		
Rörsångare	2 606	779	3 385	6	18
Trastsångare	3	3	6		

	Antal ringmärkta			Återfynd	
	1983-88	1989	1983-89	1989	1983-89
Härmsångare	8	3	11		
Höksångare	3	1	4		
Ärtsångare	147	31	178		2
Törnsångare	422	111	533	1	1
Trädgårdssångare	212	56	268		1
Svarthätta	219	41	260		
Grönsångare	32	6	38		
Gransångare	196	19	215		1
Lövsångare	2 384	741	3 125	2	3
Kungsfågel	82	11	93	1	1
Grå flugsnappare	21	6	27		
Mindre flugsnappare	1	-	1		
Svartvit flugsnappare	346	23	369		
Skäggmes	-	19	19		
Stjärtmes	83	20	103		
Entita	74	4	78	1	1
Talltita	55	5	60		
Tofsmes	7	-	7		
Svartmes	49	4	53		
Blåmes	699	110	809		1
Talgoxe	865	180	1 045		2
Nötväcka	27	4	31		
Trädkrypare	58	8	66		
Törnskata	187	36	223		
Varfågel	2	-	2		
Nötskrika	26	-	26		
Nötkråka	1	-	1		
Korp	-	1	1		
Stare	32	4	36		
Pilfink	2	-	2		
Bofink	457	64	521		
Bergfink	17	-	17		
Grönfink	1 031	271	1 302	2	7
Steglits	1	-	1		
Grönsiska	292	72	364		2

	Antal ringmärkta			Återfynd	
	1983-88	1989	1983-89	1989	1983-89
Gråsiska	596	-	596	1	3
Snösiska	5	1	5		
Mindre korsnäbb	3	1	4		
Rosenfink	420	105	525	1	1
Domherre	218	10	228		3
Lappsparv	4	-	4		
Gulspurv	263	53	316		
Videsparv	3	-	3		
Sävspurv	857	177	1 034	2	8

Grå flugsnappare

FOTO: SVANTE JOELSSON

SJÖAR OCH VÅTMARKER I GNESTA-TRAKTEN

Lenart Wahlén

I Östra Sörmland, huvudsakligen mellan Gnesta och Björnlunda samt norr därom, breder ett jordbruks- och sjöområde ut sig. Det ligger nästan mitt emellan Östersjön och Mälaren, intill sprickdalssjöarna Sillen, Klemmingen och Marvikarna som bildar en linje från SSO mot NNV. Särskilt i norr och öster avgränsas området markant av högre och skogrika bergsområden. Samverkan av ledlinjeeffekten (vatten) och goda rastplatser (svämmområden) under flyttningen samt bra häckningsbiotoper (vass, omväxlande stränder, sankmarker och många kantzoner) gör området mycket intressant ur fågelsynpunkt.

Sjöområdet pärlor

Många sjöar i området är emellertid under stark omvandling, främst p.g.a förändrade jordbruksmetoder och därmed sammanhängande igenväxning. Resultatet blir på sikt troligen en artfattigare fågelfauna, men man kan också se att vissa arter vandrar in och ökar i vass- och buskmarkerna vid dessa våtmarker. Här, liksom i andra delar av Sörmland, kan man notera en kraftig nedgång för bl.a svarthakedopping, storspov, tofsvipa och gulärta medan t.ex grågås, näktergal och rosenfink ökat markant under de senaste tjugo åren.

Sjöområdet har naturligtvis sina "pärlor" under olika årstider, speciellt under våren då stora skillnader förekommer från år till år beroende på vårflodens storlek.

Här följer en presentation av de bästa lokalerna och hur man närmar sig dem,

i undantagsfall kommenteras observerade arter vid respektive lokal. Texten avslutas med en sammanfattning av de arter som kan observeras i hela området och på de flesta av de uppräknade lokalerna. Artuppräknningen blir ändå bara ett smakprov på vad som noterats, så att det ska inbjuda till fortsatta och nya utflykter i detta härliga område.

Om man startar i Gnesta så rinner Sigtunaån (1) från Frösjön till Sillen just där länsgränsen går. Ån är en lättillgänglig lokal som speciellt i sin mellersta del är en säker lokal för strömstare under vinterhalvåret. Ibland har även kungsfiskare setts här, och sångsvan har övervintrat.

Frösjön (2) har flera fina vassvikar, men speciellt området runt Södertunahalvön, delvis påverkat område, har stora kvalitéer. En hägerkoloni finns på Kalvholmen och bland tillfälligt noterade arter kan nämnas härfågel, vasssångare och lundsångare. Parkera vid stora vägen (mot Mariefred) och gå in i området därifrån.

Den bästa överblicken

Bara en dryg kilometer längre västerut ligger den igenvuxna f.d Norrtunasjön (3), där man har den bästa överblicken från landsvägen på norra sidan. Mest givande är det om ån är översvämmad på våren, då ånder och vadare rastar mellan vassen och vägen.

Ytterligare tre kilometer mot nordväst finns Hollandssjön, eller rättare Hollandetsjön (4), som man når enklast från gårdsvägen på norra sidan. Här finns

troligen ännu gulärla häckande, liksom vid Rundbulten (5) längs utloppet från Hollandetsjön österut mot Klemmingen. En helt igenväxt våtmark med vass och betade sankängar som inte studerats närmare. Närmaste bilväg dit är avtagsvägen mot Klövsta strax norr om Norrtunasjön.

En kilometer norr om Hollandetsjön rinner Lif-singeån mellan Nyckelsjön och Klemmingen. Just området vid sydöstra Nyckelsjön (6) med vassar, strandängar och den angränsande Vängsö flygplats, med sina kortklippta gräsytor, är givande både under flytt- och häckningstid. Särskilt under den tidigaste våren är flygfältet fågelrikt och lättskadat. Även området närmast sjön är lätt att nå från söder och öster, tänk dock på att inte gå över själva flygfältet när det används.

Fina våtängar

På Klemmingens västra sida finns tre fina vassviker: Lif-singeåns utlopp (7), Åndalsviken (8) och Hallstaviken (9). De två förstnämnda ligger lite avsides och nås bäst västerifrån, dels om man går förbi gården Ekeby, dels om man följer en stig i skogsbrynet strax norr om avtagsvägen mot Dillnäs kyrka. Viken nedanför Hallsta, inklusive strandängar och mader, är lättöverskådad från landsvägen väster därom eller om man promenerar på en liten väg ner till sjön.

Nyckelsjöns nordvästspets (10), norr om Blacksta by, har fina våtängar och vassar med ungefär samma artsammansättning som sydöstra delen. Dock har vaktel och kornknarr hörts i området

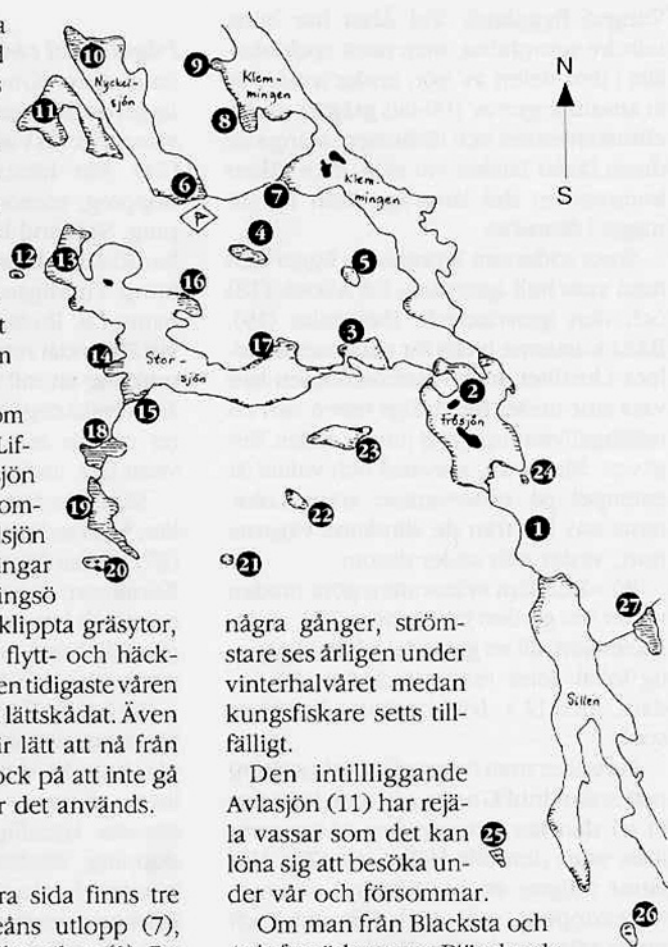
några gånger, strömstare ses årligen under vinterhalvåret medan kungsfiskare setts tillfälligt.

Den intilliggande Avlasjön (11) har rejäla vassar som det kan löna sig att besöka under vår och försommar.

Om man från Blacksta och Avla far söderut mot Björnlunda, så lönar det sig som regel att svänga av österut vid Tibble förbi den igenväxta Ekspaden (12) till västra delen av Storsjön (13). Den del av sjön som ligger väster och söder om Närlunda gård är alltid givande, även om det sällan är några mängder av fåglar.

100-tals grågäss

Andra bra (= igenväxande) delar av Storsjön är Ekhovsviken (14) och Oset (15) nära Björnlunda samt Gåsingeviken (16) och Ålstaviken (17) på norra sidan (nås lättast på allmänna vägar från t ex

Vängsö flygplats). Vid Ålsta har hörts mindre sumphöna, men mest spektakulärt i den delen av sjön under senare år är ansamlingen av 100-tals grågäss under eftersommaren och förhösten. Många av dessa fåglar häckar vid sjön, men säkert kommer en del långväga ifrån för att rugga i Storsjön.

Strax söder om Björnlunda ligger den med vass helt igenväxta f.d Askvik (18) och den igenväxande Haversjön (19). Båda lokalerna tycks för närvarande förlora i kvalitet, men fågelrikedomen kan vara stor under den tidiga våren och en nattfågellysning i maj-juni är sällan förväntad. Sångsvan, gravand och vaktel är exempel på observerade arter. Lokalerna nås lätt från de allmänna vägarna norr, väster och söder därom.

På våren kan svämrvatten göra maden väster om gården Jakobsberg (20), söder Haversjön, till en givande och lättillgänglig lokal. Mest rastar simänder och vadare, men bl.a dvärgbeckasin har hörts spela.

Fortsätter man österut från Jakobsberg och sedan mot Gnesta när man kommer ut på den lite större vägen, så passerar man snart den lilla Hjälmjön (21). Här fanns tidigare ett bra bestånd av svart-hakedopping, som dock försvann, och nu är sjön ganska fågelfattig.

Längs riksväg 57 mellan Björnlunda och Gnesta ligger den lilla Hallsjön (22) söder om vägen och den något större Valasjön (23) norr därom. Även här har svart-haken försvunnit, men båda sjöarna ser ut att kunna bli häcklokaler för sångsvan i stället. Hallsjön nås enklast via gårdsvägen till Smedsta och till Valasjön kommer man lätt via en liten grusväg från nordost (mot Yttervala). Med försiktighet kan man även närma sig sjön från södra sidan (via SJs banvall).

Fågelokal vid Visbohammar

Strax öster Gnesta, i Stockholms län, ligger en fin fågelokal, nämligen det lilla viltvattnet vid Visbohammar (f.d. Rudsjön) (24). Här häckar flera par svarthakedopping, rörhöna och ibland smådopping. Skedand har häckat och sångsvan har försökt. Lättskådat från vägarna omkring. Ytterligare två lokaler med samma namn f.d. Rudsjön (25) och (26), ligger vid Ehrendal respektive Torsåkers kyrka omkring en mil söder om Gnesta. Båda är överskådliga från de allmänna vägarna och är mest givande under tidiga vårar och under försommarnätter.

Slutligen ännu en lokal i Stockholms län, 5 km sydost Gnesta, benämnd Jullen (27) mellan Hjortsberga och Usta gårdar. Kornknarr, busksångare och häckande rosenfink har noterats vid denna mycket givande lokal, som nås enklast från väg strax väster om Mölnbo mot Vagnhärad.

Av karaktärsarterna som häckar i det här stora området kommer häger, grågås, brun kärrhök och fiskgiuse högt på listan eftersom de syns så ofta. Andra årsvissa häckfåglar är t ex svarthakedopping, rördrom, lärkfalk, kattuggla, mindre hackspett, gräshoppsångare, stjärtmes, ortolansparv och numera troligen rosenfink. Möjligen häckar även sångsvan, kärrsångare och stenknäck. Kärrsångaren är jämte arter som småfläckig sumphöna, kornknarr, hornuggla och trastsångare årligt observerade i området och de kan dyka upp vid många av lokalerna.

Under flyttningstid, särskilt våren, är det förstas simänder och vadare som syns mest. Brushanespel förekommer här och var, liksom blåhakesång i maj. Havsörn och blå kärrhök ses vår och höst, kungsörn och varfågel kan t.o.m. övervintra ibland.

FLODSÅNGARE HÄCKADE VID SNÄCKVIKEN 1988

MEDDELANDE NR 8 FRÅN SNÄCKVIKEN

Under 1988 upptäcktes flodsångare för första gången i Strandstuviksområdet.

På morgonen den 4/6 i strilande regn hördes för första gången en flodsångare i området. Senare på kvällen när under-teknad och Anders Magnusson åkte dit för att fånga in och ringmärka flodsångaren hördes ytterligare ett exemplar ca 100 m ifrån den första individen. Vi satte genast igång med bestyren att sätta upp nät. Efter ca en timme var de båda exemplaren infångade och ringmärkta.

Ett exemplar stannade kvar under hela juni månad och underhöll oss med sin sång. Sedan tystnade fågeln och vi trodde att den hade försvunnit sin väg, men så hördes den igen 16-17 juli. Vi började undra nu om den kanske hade hållit på med häckningsbestyr under den tid den hade varit tyst.

Så den 30 juli infångades i vassen en ungfågel med ej helt utväxta vingpennor. Tidigare under denna morgon hade en kort strof av flodsångare hörts i närheten av platsen där den unga flodsångaren fångades. Vi förstod nu att våra aningar om att en häckning hade ägt rum var korrekta. Den 15 augusti fångades så nästa ungfågel, även denna var ej helt färdigväxt.

Under sommaren har alltså även den första häckningen ägt rum, häckningen är den första konstaterade i Södermanland (Carlsson, Betzholtz, Carlsson, Clason, Ehrlén 1989) samt den andra i Sverige (Tyrberg 1989).

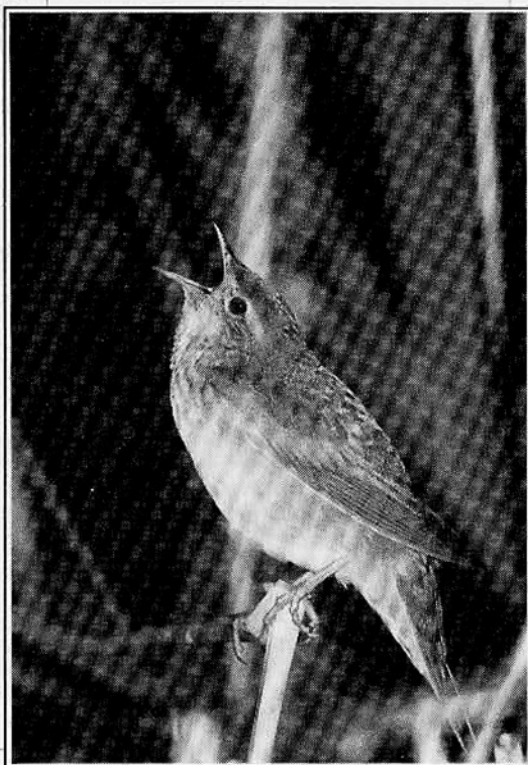
Sommaren 1988 har det alltså funnits minst fem olika individer av flodsångare i Snäckviken, två ad hanar, en hona samt två ungfåglar.

Jan Gustafsson
Frösångsvägen 124
613 00 Oxelösund

Referenser

- Carlsson, L., Betzholtz, P-E., Carlsson, K., Clason, S. & Ehrlén, J. Fågelrapport Sörmland 1988. Fåglar i Sörmland 22: 68-101.
- Tyrberg, T. 1989. Fågelrapport för 1988. Vår Fågelvärld 48: 379-420.

Flodsångare
FOTO: TERO NIEMI

SKÄGGMES – NY BEKANTSKAP I SNÄCKVIKENS VASSAR

MEDDELANDE NR 9 FRÅN SNÄCKVIKEN

Skäggesen har under större delen av 1980-talet ej funnits i vassarna vid Snäckviken. Men 1987 på hösten dök den upp som ny art för området.

Den 10 oktober 1987 sågs de första skäggesarna vilka var 8 till antalet i Snäckvikens vass. De drog omkring en kort stund innan de tog höjd och sträckte iväg norrut. Sedan den 25 oktober så sågs åter individer i vassen, 2 ex. Under vintern 1987-1988 hördes eller sågs inga skäggesar i vassen. Vi trodde nu att de observationer som gjordes under 1987 var tillfälliga. Den 16 april så hördes helt plötsligt en skägges ånyo i vassen, vi började hoppas att det kunde innebära att det fanns flera fåglar i vassen. Tyvärr så registrerades inte några flera skäggesar under våren och sommaren, vilket inte innebar att det kan ha funnits något enstaka par längre bort i vassen mot Kvisslingen. Även detta år så dök det sedan upp ett antal, 4 ex, individer i vassen i oktober.

Sedan under hela vintern observerades det inga skäggesar, men den 5 mars så hördes det åter igen fåglar i vassen. Under resten av året var den en

regelbunden observationsgäst. I månadsskiftet april-maj kunde vi konstatera att minst fyra par skägges häckade i vassen. Under april fångades också de första fåglarna för projektet. Sedan under sommaren-hösten fångades fåglar, totalt 19 ex under året, blandat av adulta och juvenila fåglar. Den 14 oktober så sågs den största flocken av skäggesar hittills, ca 110 ex. Under vintern 1989-1990 så har det hörts skäggesar regelbundet i vassen och under våren sommaren 1990 häckar arten lite varstans i våran vass, i början av augusti är antalet ringmärkta 24 ex.

I november 1989 så gjordes ett fångstförsök på skägges i vassarna på Brandholmen, Nyköping, vilket resulterade i att 29 skäggesar infångades. 26 ex var omärkta och 3 ex redan tidigare märkta. 2 av de ringmärkta var märkta under sommaren i Hornborgasjön och den tredje i Snäckviken i april 1989.

Vi får nu hoppas att arten har kunnat byggt upp en stabil stam i vår vass, så att vi får se och höra arten även kommande år även om det skulle komma en eller flera stränga vintrar.

Jan Gustafsson

Frösängsvägen 124, 613 00 Oxelösund

P R I S T Ä V L I N G !

Några nummer framöver skall vi låta läsarna testa sina kunskaper med en liten, enkel tävlingsuppgift. Någonstans i varje nummer finns ett foto av en fågel som stämmer in på vår beskrivning.

Denna gång låter den så här:

"Fågeln är flyttfågel. Hane och hona har olika färger. Arten saknas helt eller är mycket sällsynt i vårt land, utom på en viss vattenomfluten del."

Ange fågelns namn och den tidningssida den återfinns på och sänd in ditt svar till:

Fåglar i Sörmland
c/o Viking Olsson, Stigarvägen 1,
61165 Nyköping.

Denna gång vill vi ha ditt svar **senast 30 januari 1991**. Först dragna rätta svar erhåller ett litet pris i sin brevlåda (glöm inte att ange din adress!) och därtill den ovanskliga äran!

HÄCKNING AV TORNFALK – OXELÖSUNDS HAMN

Många har kritiserat Oxelösunds Hamn AB för de stora investeringar på en kran som gjordes vid kolläkringsprojektet och som sedan verksamheten lades ned stått till ingen nytta. Sedan ett år tillbaka har dock den flytande Mammoth-kranen, av årsmodell 1920, kommit till användning igen.

Våren 1989 lade besättningen på Mammoth märke till ett par tornfalkar som uppehöll sig kring kranen. Vid närmare efterforskning upptäcktes ett bo i en av kranbalkarna, på närmare 40 meters höjd! Hålrummet i balken är mycket trångt, men falkarna tycktes trivas. Falkparet blev hamnarbetarnas lilla skyddshelgon och oro spreds när hamnledningen meddelade att kranen var till salu.

Fågelföreningen Tärnan kontaktades och den enda ungen hann ringmärkas av Anders Magnusson och undertecknad innan den i början av juli samlat mod att kasta sig ut på sin första flygtur. Honan och ungen sågs under sensommaren jaga tillsammans vid Gamla Oxelösund och öarna i närområdet.

Våren 1990 var spänningen stor, skulle falkparet häcka i kranen även detta år? I mitten av mars gjordes den glädjande upptäckten – falkarna hade återvänt. En tredje tornfalk uppehöll sig till en början i närheten av kranen. Det kan ha varit fjolårsungen eller kanske mera troligt en rivaliserande hane. Den gamla hanen gjorde sitt bästa för att mota iväg honom och lyckades efter några dagar.

Medan honan låg och ruvade sina fem ägg, flyttades kranen tillfälligt till fiskehamnen. Detta störde dock inte honan nämnvärt, utan hon följde snällt med som fripassagerare. Vid kläckningstid fanns också planer på att kranen skulle medverka vid reparationen av Södertäljebbron. En sådan långresa skulle förmodligen spolie häckningen. Lyckligtvis blev den aldrig av, utan falkparet kunde ostört (förutom vid ringmärkningstillfället) föda upp två ungar. Övriga ägg kläcktes aldrig av okänd anledning. Även årets ungar ringmärktes av samma personal som förra året samt av Magnus Bergman, vilka tjänstgjorde i det närmaste i toppen av kranen.

Sannolikt återkommer falkparet även nästa år, men då får de sannolikt uppsöka ett annat bohål. Mammoth-kranens försäkring går nämligen ut 1991 och hittas ingen köpare innan dess, kommer den att skrotas. Som ersättning för denna förlust kommer en specialholk att sättas upp och förhoppningsvis kan vi även nästa år följa en lyckad häckning.

Henrik Andersson
Trädgårdsgatan 15 B
613 00 Oxelösund

Tornfalksunge
FOTO: TERO NIEMI

STRÖMSTAREPROJEKTET VINTERN 89/90

FLENSOMRÅDET

Verksamheten har varit av sporadisk karaktär och endast bedrivits vid fem tillfällen i november och december. Totalt nymärktes 8 exemplar, medan 2 egna kontroller från tidigare år och 1 främmande kontroll gjordes. Denna var dock mycket intressant i och med att fågeln var ringmärkt som bounge i Storsjö, Härjedalen 890701. Den kontrollerades vid Warbro kvarn, 5 km SV Flen, 891118 som ung hona. Avståndet fågeln tillryggalagt var närmare 50 mil.

Fyndet visar att åtminstone vissa av de sörmländska vinterstararna rekryteras från de svenska fjällen och inte bara från Syd- och Mellannorge.

ESKILSTUNAOMRÅDET

Under november-januari har fångst pågått vid två lokaler. Totalt nymärktes 21 strömstarar samt en fågel kontrollerades från föregående vinter.

Av sammanlagt 22 fångade var 16 ungfåglar och fördelningen mellan könen utföll med lika många honor som hanar.

Per-Eric Betzholtz och Kent Carlsson

NYTT FÅGELTORN VID KYRKSJÖN

I våras stod det nya tornet klart vid Kyrksjön i Floda socken. Tornet är cirka 7 meter högt och har två plattformar. Det ligger på den södra sidan med mycket bra utsikt över vassarna och den västra delen av sjön, som man tidigare inte hade så bra utsikt över. Tornet tillkom på initiativ av Folke Andersson och har uppförts av Park- och Fritidsförvaltningen i Katrineholm. Samtliga inblandade tackas härmed.

Du hittar till tornet från parkeringen bakom Floda kyrka, cirka 200 meter från stora vägen. Där finns en markerad led genom en beteshage, vidare genom en ungskog för att komma ner mot sjön och en nygjord spång som leder fram till tornet. Trots att tornet är nytt och ännu inte så känt så har det varit välbesökt av både allmänhet, skolklasser och fågel-skådare.

Sjön är ur fågelsynpunkt ganska intressant hela året. På vårarna rastar mycket gäss och änder. Under senare år har även sångsvan rastat här med 60-70 exemplar. Typiska vassararter som brukar häcka är rödrom och brun kärnhök. Även grågås häckar med 3-4 par årligen.

Hösten är åter gässens tid då de brukar rasta här med flera hundra exemplar av både grå- och kanadagäss. En observationsbok finns utlagd i en postlåda uppe i tornet för att samla in mer kunskap om sjön och dess besökare.

När ni besöker det nya tornet glöm då inte bort att även göra ett besök vid den mycket fina Himlingeåsen på andra sidan sjön, där man också ser bra över sjön.

En mera utförlig rapport om Flodasjöarna och dess fåglar var införd i Fåglar i Sörmland nr 2 1986.

LITE' HOLKOLOGI – DEL 2

Viking Olsson

Holkar har i Sverige satts upp kring gårdar och bus i hundratals år. Man tog en ihålig stambit eller slog ihop en holk av enklaste virke, den kom upp och sedan var det inget mer bekymmer med det. Numera har det gjorts och görs de noggrannaste och ofta rent vetenskapliga studier på holkarna och deras innevånare. Några grundläggande fakta ur dessa kan kanske intressera läsarna av FiS.

Holkar till salu

I förra avsnittet av vår "Holkologi" här berättades det om hur tillverkarna av holkar för försäljning, valde alla möjliga och omöjliga mått på holkarna, ofta till förfång för fåglarna. På samma sätt visar det sig att dessa tillverkare ofta valt de mest växlande material för holkarna, från trädstam och bräder, till plåt, plast, bakelit, cement och tom tegel. Inte heller i dessa fall tycks man ha brytt sig mycket om de innevånare som skulle bo i holkarna, utan mer om ekonomin vid tillverkning och försäljning.

Självklart finns det för fåglarna bättre och sämre egenskaper hos de olika holkmaterialen. En tillverkning i större skala borde ganska självfallet föregås av några studier på holkmaterialens egenskaper, men sådant tycks aldrig ske.

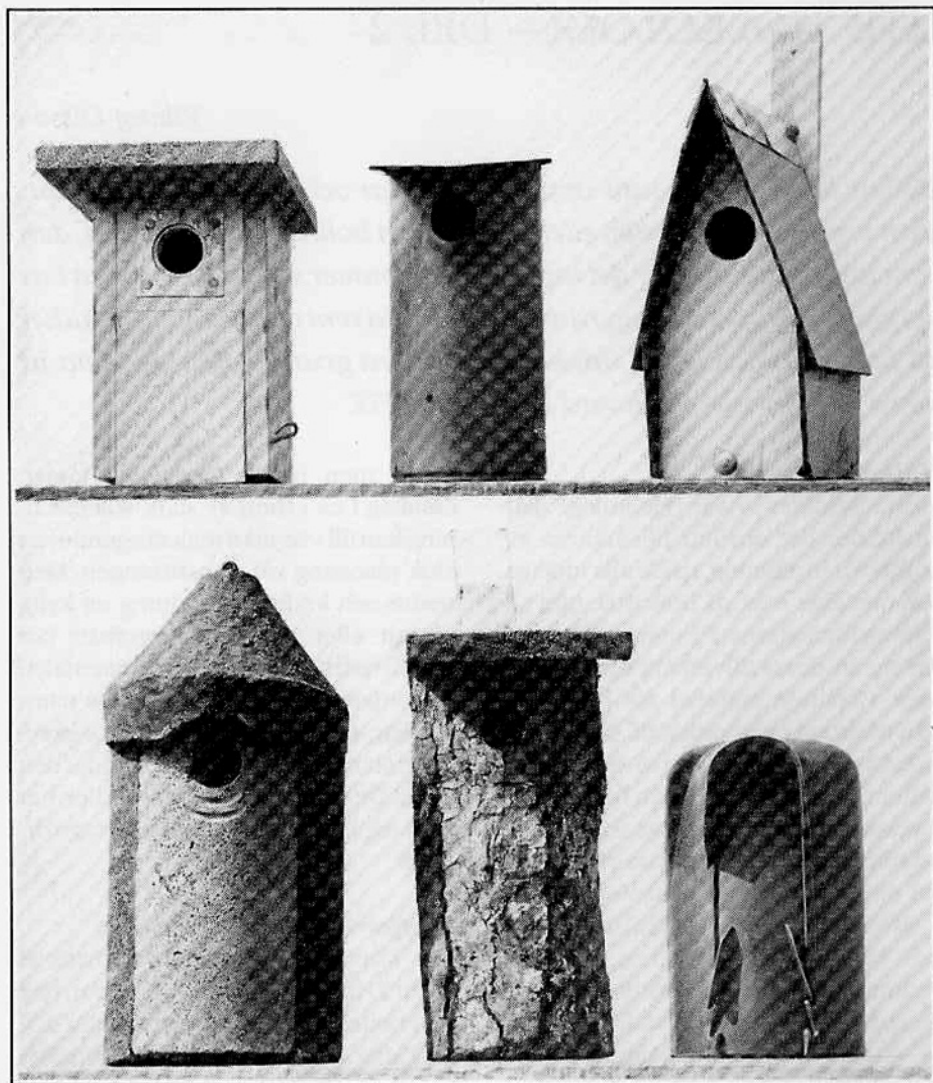
En "bra" fågelholk

Många egenskaper kännetecknar en för fåglarna bra holk, utöver de anvisningar som gavs i Holkologi 1. Allra viktigast av dessa är sannolikt isoleringsförmågan. Stark kyla och stor hetta måste anses som direkt farliga för späda

ungar men också för vuxna fåglar. Obehag t ex i form av stark solbestrålning kan till viss mån regleras genom klok placering vid uppsättningen. Men snabb och kraftig nedkylning en kylig vörnatt eller en iskall vinternatt blir nästan helt beroende av holkmaterialen. Vinternatten bör nämligen också nämnas här, eftersom holkar har stor betydelse som övernattningsplats under den tiden. De olika, använda materialen har visat sig ha mycket olika isoleringsförmåga

Temperaturundersökning

Sex köpta holkar av olika material (figur 1) har undersökts. I ett borrar, litet hål i botten infördes en termometer och holkarna utsattes i den första försöksserien för bestrålning från en värmelampa, på samma avstånd för samtliga. Avläsning av temperaturökningen gjordes en gång i minuten (figur 2). Den andra serien omfattade uppvärmning av holken till 16°, varefter värmeförlusten på samma sätt noterades minut för minut (figur 3). Alla mätningarna gjordes utomhus, i mulet väder och vid en yttertemperatur på $\pm 0^\circ$.

Figur 1

De sex olika holkarna:

A av bräder

B av plåt

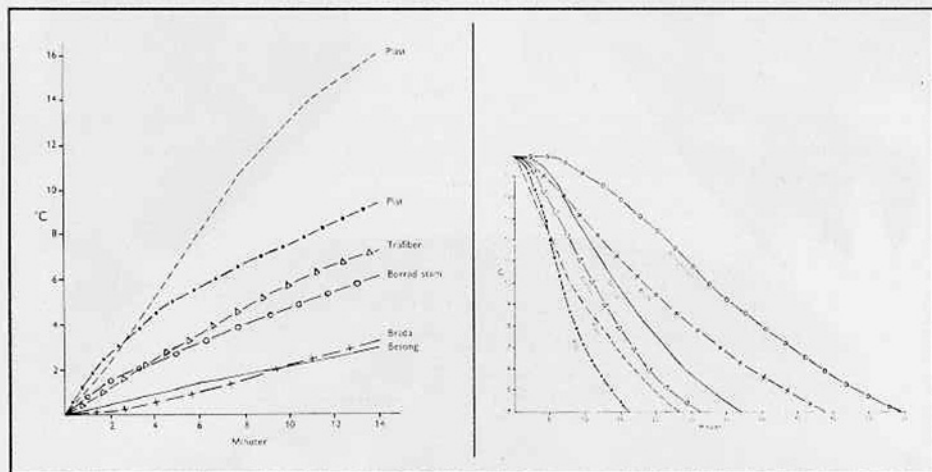
C av träfiberskiva

D av träbetong

E av urborrad trädstam

F av plast

FOTO: VIKING OLSSON/N

Figur 2

Innertemperaturens ökning i de sex olika holkarna under 14 minuters bestrålning med värmelampa.

Resultatet visar helt klart på att de av plast och plåt är helt olämpliga. De kan snabbt bli stekheta en sommardag och lika snabbt iskalla under en vinternatt. Tätheten i de båda materialen gör att de inte heller kan "andas" utan att risker för kondensfuktighet på insidan lätt uppstår. Bäst var inte oväntat de enkla, vanliga träholkarna

Övriga faktorer

Då de undersökta holkarna är av mycket olika modell, måste erhållna siffror ses som resultatet inte enbart av material utan även t ex till viss del av konstruktion. Rensningsmöjligheterna i t ex betong- och plastholkarna kan ha bidragit till otäthet och snabbare temperaturförändringar.

En för köparen och så småningom också fåglarna viktig fråga är holkarnas hållbarhet. Betongholken – för övrigt i sina väggar starkt uppblandad med träspån – visar en mycket god isolering

Figur 3

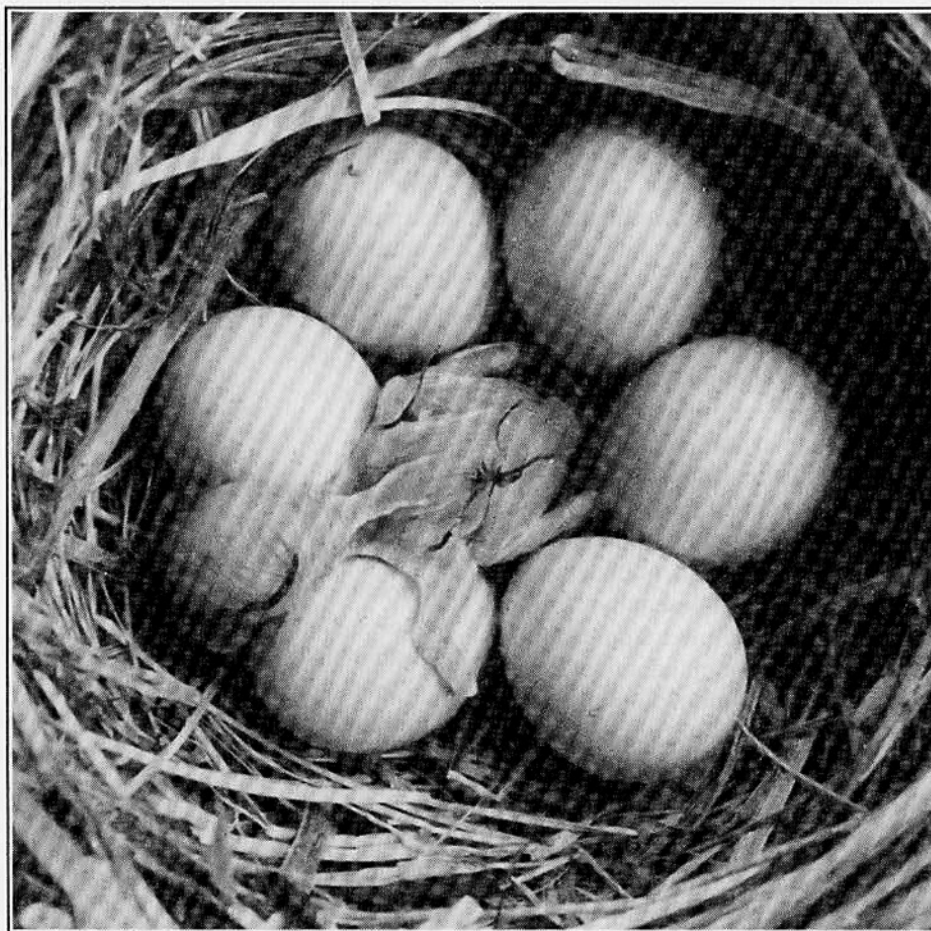
Minskningen av den inre temperaturen i de sex olika holkarna, efter uppvärmning till +16°C, vid en yttre temperatur av ca ±0°.

mot upphettning och förhållandevis bra mot avsvälning. Hållbarheten hos holken har visat sig exceptionellt hög. Den i figur 1 avbildade har nu suttit uppe utomhus i ca 30 år, och ser ut att säkert hålla ytterligare lång tid. Den kan alltså också av detta skäl starkt rekommenderas

Bottenytans storlek

I Holckologi 1 diskuterades främst ingångshålens storlek och holkarnas djup såsom viktiga detaljer att ta hänsyn till för holkköparen eller -tillverkaren. Senare tiders studier har särskilt uppehållit sig vid betydelsen av storleken på holkens bottenyta. Vad man främst studerat är äggkullens storlek och antalet överlevande och så småningom flygfärdiga ungar i holkar med liten respektive stor bottenyta. En sådan undersökning kan tyckas enkel, men det finns många fallgropar då det blir dags att dra slutsatser ur experimentens resultat. Man

Den första ungen har kläckts hos svartvita flugsnappare. Med sex ungar till i en alltför liten holk kan det bli trångt värre och en eller fler kan dö en för tidig död.

FOTO: VIKING OLSSON/N

kan t ex aldrig undvika små men viktiga skillnader i holkarnas placering. Just genom holkstudier har man funnit att de individuella skillnaderna mellan olika exemplar av samma fågelart är större och viktigare än vad man tidigare föreställt sig.

Betongholken har goda temperaturegenskaper och stor livslängd, men är ganska dyr och ofta svår att få tag på i affärerna.

FOTO: VIKING OLSSON/N

De flesta undersökningar har gjorts på mesar, svartvit flugsnappare och stare. Det har t ex visat sig att holkar med större bottenyta oftast väljs först, vid häckningens början då ett stort varierat holkbestånd funnits att tillgå. I en större holk läggs i allmänhet en större äggkull än i små. Slutresultatet i form av antalet utflugna ungar är också klart högre i de större holkarna

Detta är naturligtvis resultatet av den större äggkullen, men också av en lägre dödlighet under ungarnas uppväxt. Vid en studie fann man t ex att antalet utflugna ungar av svartvita flugsnappare var 37% sämre i de små, trånga holkarna, jämfört med resultatet i de större.

Holkklimatet

Det förefaller helt klart att riskerna för "överhettning" i holken är mycket större än för nedkylning. I den större holken kan ungarna vid stark värme krypa isär och avge värme lättare än t ex i de riktigt små, där ungarna t o m kan ligga varvtals "packade som sardiner" i en burk. I en helt nyligen publicerad intressant tysk undersökning har resultaten av mätningar av mikroklimatet inne i större respektive mindre starholkar redovisats. Man kunde kanske oväntat inte visa på klara skillnader mellan halterna av syre och koldioxid i dem. Däremot fanns det mycket stora skillnader i halterna av ammoniakgas och luftfuktighet i de två holkstorlekarna.

Luftfuktigheten kunde vara nära 100% i de små, och ledde till stora svårigheter för ungarna att sänka sin kroppstemperatur genom avgivande av vatten, dvs deras form av svettning i form av ett ökat flämtande genom näbben.

Den totala holkvolymen beror alltså till stor del på bottenytan, men också på takhöjden i bostaden. De i Holkkologi 1 angivna måtten på bottenytan kan alltså för den som vill göra en riktigt bra holk, mera gälla som minimimått än som

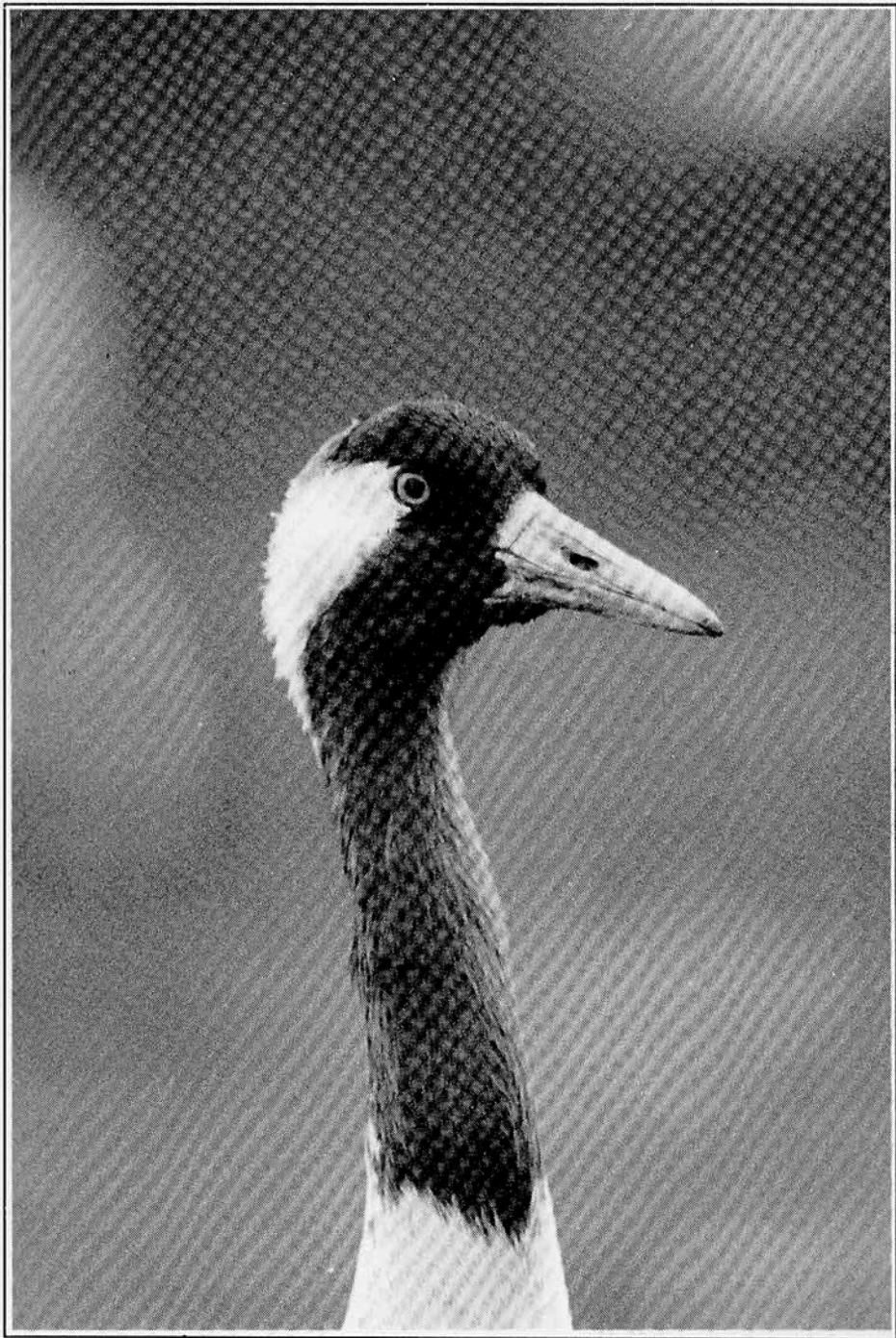
normalmått, framför allt för starholkarna. De praktiska svårigheterna i att uppfylla detta önskemål ligger ju numera ofta i att till ett rimligt pris få tag i ett bredare virkessortiment.

För den som vill läsa mer än de få raderna här, i dessa frågor ges en liten – naturligtvis inte "heltäckande" – litteraturlista här nedan.

Viking Olsson
Stigarvägen 1
611 65 Nyköping

Litteratur

- Olsson, V. 1966. Om fågelholkar och holkmaterial. Sveriges Natur nr. 6, sid. 215–219.
- Karlsson, J. & Nilsson, S.G. 1977. The influence of nest-box area on clutch size in some hole-nesting passerines. Ibis nr 2, sid 207–211.
- Trillmich, F. & Hudde, H. 1984. Der Brutraum beeinflusst Gelegegröße und Fortpflanzungserfolg beim Star (*Sturnus vulgaris*). Journ.f. Orn. hft.1, sid 75–79.
- Gustafsson, L. & Nilsson, S.G. 1985. Clutch size and breeding success of Pied and Collared Flycatchers *Ficedula* spp. in nest-boxes of different sizes. Ibis nr 3, sid. 380–385.
- Erbelding-Denk, C. & Trillmich, F. 1990. Das Mikroklima im Nistkasten und seine Auswirkungen auf die Nestlinge beim Star (*Sturnus vulgaris*). Journ. f. Orn. nr 1, sid. 73–84.

Tordmule

FOTO: TERO NIEMI

Innehållsförteckning
Fåglar i Sörmland nr 2 1990

- 3 FÅGELRAPPORT SÖRMLAND 1989 — LEIF KARLSSON, PER-ERIC
BETZHOLTZ, KENT CARLSSON, STEFAN CLASON, JOHAN EHRLÉN
- 26 UPPROP FÅGELRAPPORT 1990
- 32 RINGMÄRKNINGEN VID SNÄCKVIKEN — ANDERS TENGHOLM
- 38 SJÖAR OCH VÄTMARKER I GNESTA-TRAKTEN — LENNART WAHLÉN
- 41 KORTA NOTISER
- 45 LITE' HOLKOLOGI - DEL 2 — VIKING OLSSON